

รายงานสรุป

การดำเนินโครงการเพื่อขจัดโรคขาดสารไอโอดีน ในระดับท้องถิ่น ปี 2552-2553

ภายใต้แผนความร่วมมือปี 2550-2554 ระหว่าง
กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กับ องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF)

สารบัญ

	หน้า
รายละเอียดโครงการ	2
หลักการและเหตุผล เป้าหมาย วัตถุประสงค์	2
พื้นที่เป้าหมาย	3
กิจกรรมหลักของโครงการ (ภาพรวม)	5
กิจกรรมในระดับท้องถิ่น โดยอปท.ที่เข้าร่วม	9
ผลการดำเนินการ (ภาพรวม)	14
แนวทางที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการใช้เกลือเสริมไอโอดีนในระดับท้องถิ่น	15
ปัญหาอุปสรรค	17
ตัวอย่างโครงการ	
1. อบต.บ้านเหล่า อ.บ้านฝาง จ.ขอนแก่น	19
2. อบต.หนองไฮ อ.วาปีปทุม จ.มหาสารคาม	26
3. อบต.หนองบัวแดง อ.ศีลาลาด จ.ศรีสะเกษ	35
4. อบต.น้ำเกียน อ.ภูเพียง จ.น่าน	48
5. เทศบาลตำบลแม่กุ อ.แม่สอด จ.ตาก	54

รายงานสรุป

เรื่องการจัดการโรคขาดสารไอโอดีน ผ่านการดำเนินงานในท้องถิ่น ปี 2552-2553

องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

หลักการและเหตุผล

ภาวะขาดสารไอโอดีนเป็นภาวะทุพโภชนาการที่เกิดขึ้นกับประชากรทั่วโลก และเป็นสาเหตุที่พบบ่อยที่สุดของภาวะปัญญาอ่อนและความเสียหายต่อสมอง การได้รับสารไอโอดีนไม่พอของหญิงตั้งครรภ์จะส่งผลให้เกิดความด้อยของสมองในทารกและเด็ก รวมทั้งสภาพร่างกายแคระแกร็น และมีความเสี่ยงต่อการแท้งบุตรสูง ส่วนเด็กที่ไม่ได้รับสารไอโอดีนเพียงพอ จะมีสมองและร่างกายของที่เติบโตช้ากว่าปกติ ซึ่งอาจส่งผลให้ทำให้หยุดการเจริญเติบโต และมีส่วนทำให้ไอคิวของเด็กต่ำลง อาการผิดปกติเหล่านี้เป็นสิ่งที่สามารถป้องกันได้

องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้เด็ก และประชาชนทุกคนได้รับสารไอโอดีนอย่างเพียงพอ โดยการผลักดันนโยบายให้ผู้ผลิตเกลือเสริมไอโอดีนในเกลือทุกประเภท ซึ่งเป็นวิธีที่สามารถรับประกันได้ว่าประชาชนจะได้รับสารไอโอดีนได้ทั่วถึง

อย่างไรก็ดี ข้อมูลจากการสำรวจสถานการณ์เด็กในประเทศไทยโดยใช้พหุดัชนีแบบจัดกลุ่ม (MICS) ในปีพ.ศ. 2549 แสดงให้เห็นว่า เพียงร้อยละ 55 ของครอบครัวคนไทยที่บริโภคเกลือเสริมไอโอดีนที่ได้คุณภาพ ทางภาคใต้และภาคกลางของประเทศ อัตราการบริโภคเกลือที่มีสารไอโอดีนมีสูงกว่าเล็กน้อยอยู่ที่ร้อยละ 60 แต่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลับลดต่ำลงไปถึงร้อยละ 23 เท่านั้น การสำรวจยังแสดงให้เห็นว่า ครอบครัวในเมืองมักจะบริโภคเกลือที่มีสารไอโอดีนมากกว่าครัวเรือนที่อยู่ในชนบท และครัวเรือนที่มีฐานะดี จะบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนมากกว่าครัวเรือนที่มีฐานะยากจน (ร้อยละ 75 กับร้อยละ 42)

ผลการสำรวจนี้ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาเรื่องการขาดสารไอโอดีนนี้ มีสาเหตุมาจากข้อมูลและความรู้ที่ไม่ทั่วถึง และการไม่ครอบคลุมของเกลือเสริมไอโอดีน เนื่องจากในหลายพื้นที่ไม่มีการจำหน่ายเกลือไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน และขาดการควบคุมคุณภาพเกลืออย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ผลิตเกลือรายย่อยซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการรณรงค์ในกลุ่มผู้บริโภค เพื่อให้มีความเข้าใจถึงความสำคัญของการป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน และเลือกซื้อเกลือเสริมไอโอดีนได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนต้องรณรงค์ให้เกิดการควบคุมคุณภาพเกลือที่จำหน่ายในพื้นที่ ซึ่งองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรมอนามัย เล็งเห็นว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถมีบทบาทในส่วนนี้ได้มาก

องค์การยูนิเซฟและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจึงมีแผนความร่วมมือที่จะการส่งเสริมการใช้เกลือไอโอดีนในท้องถิ่นในปี 2552-53 โดยเน้นการทำงานทั้งในด้านการควบคุมคุณภาพ และการส่งเสริมพฤติกรรมและกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพื่อให้เกิดการปฏิบัติและกระแสผลักดันในชุมชน ซึ่งจะ

นำไปสู่ความต้องการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนที่เพิ่มขึ้น โดยมีกองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขเป็นฝ่ายสนับสนุนทางวิชาการด้วย

เป้าหมาย

เพื่อจัดโรคขาดสารไอโอดีนที่ส่งผลต่อการพัฒนาสติปัญญาของเด็กไทย ด้วยการส่งเสริมการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนในระดับตำบล ให้ทุกครัวเรือนได้บริโภคเกลือเสริมไอโอดีนที่มีคุณภาพเพียงพอ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้อปท.และชุมชนมีการวางแผน โครงการ หรือแผนที่ยุทธศาสตร์ เรื่องการส่งเสริมการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนร่วมกัน และมีการสนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
2. เพื่อใช้แนวทางการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (Communication for Development) ในการส่งเสริมการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนในระดับตำบล และเพิ่มส่งเสริมให้การสื่อสารเรื่องการป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เพื่อสร้างชุมชนต้นแบบในเรื่องการสนับสนุนการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีน (ชุมชนไอโอดีน) โดยมีการมีส่วนร่วมของชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสามารถขยายต่อไปยังชุมชนอื่นๆในอนาคต

พื้นที่เป้าหมาย

จังหวัดเป้าหมายได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง รวม 11 จังหวัดดังนี้
ภาคเหนือ ได้แก่จังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา แม่ฮ่องสอน น่าน ตาก
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่จังหวัด นครราชสีมา ขอนแก่น ศรีสะเกษ มหาสารคาม
ภาคกลาง ได้แก่จังหวัด ปทุมธานี

การคัดเลือกอปท.เป้าหมาย มีการคัดเลือกร่วมกันระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น องค์การยูนิเซฟ และกองโภชนาการ โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

1. อยู่ในจังหวัดที่มีปัญหาเรื่องการไม่บริโภคเกลือเสริมไอโอดีน หรือมีผู้มีภาวะขาดสารไอโอดีนจำนวนมาก
2. เป็นพื้นที่ที่มีแหล่งผลิตเกลือ
3. มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่พร้อมร่วมงานในโครงการ
4. ได้เข้าร่วมงานกับโครงการเสริมสร้างศักยภาพการสื่อสารชุมชนเพื่อการพัฒนาเด็ก ในปี 2551

เพื่อความต่อเนื่องในการส่งเสริมศักยภาพของชุมชน

ซึ่งอปท.ที่ได้รับคัดเลือก 33 แห่งมีรายชื่อดังต่อไปนี้

- จังหวัดเชียงใหม่	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่คะ	อ.ฝาง
	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่งอน	อ.ฝาง
	เทศบาลตำบลมก้อย	อ.มก้อย
- จังหวัดเชียงราย	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ไร่	อ.แม่จัน
	องค์การบริหารส่วนตำบลป่าตึง	อ.แม่จัน
- จังหวัดแม่ฮ่องสอน	องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำลอด	อ.ปางมะผ้า
	องค์การบริหารส่วนตำบลปางมะผ้า	อ.ปางมะผ้า
	เทศบาลตำบลห้วยผา	อ.เมือง
- จังหวัดน่าน	องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจัน	อ.ภูเพียง
	องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำเกีฮ่วน	อ.ภูเพียง
	องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือใต้	อ.บ่อเกลือ
	องค์การบริหารส่วนตำบลภูฟ้า	อ.บ่อเกลือ
- จังหวัดพะเยา	เทศบาลตำบลปง	อ.ปง
	องค์การบริหารส่วนตำบลผาซำน้อย	อ.ปง
	องค์การบริหารส่วนตำบลนาปริง	อ.ปง
- จังหวัดตาก	เทศบาลตำบลสามเงา	อ.สามเงา
	เทศบาลตำบลแม่กุ	อ.แม่สอด
	องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน	อ.แม่สอด
- จังหวัดนครราชสีมา	เทศบาลนครนครราชสีมา เขต 2	อ.เมือง
	องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองหลาง	อ.บัวใหญ่
	องค์การบริหารส่วนตำบลอรพิมพ์	อ.ครบุรี
- จังหวัดขอนแก่น	องค์การบริหารส่วนตำบลคอนตู	อ.หนองสองห้อง
	องค์การบริหารส่วนตำบลคึมชาติ	อ.หนองสองห้อง
	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเหล่า	อ.บ้านฝาง
- จังหวัดศรีสะเกษ	องค์การบริหารส่วนตำบลดีกฐ	อ.ภูสิงห์
	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวดง	อ.ศีลาลาด
	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว	อ.กันทรารมย์
- จังหวัดมหาสารคาม	องค์การบริหารส่วนตำบลชื่นชม	อ.ชื่นชม
	องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่าดอกไม้	อ.ชื่นชม
	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบอน	อ.โกสุมพิสัย
	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไฮ	อ.วาปีปทุม
- จังหวัดปทุมธานี	องค์การบริหารส่วนตำบลบางเคื่อ	อ.เมือง

กิจกรรมหลักของโครงการ (ภาพรวม)

1. การประชุมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อจัดตั้งชุมชนไอโอดีน

จุดประสงค์:	1. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาวการณ์เครือข่าย ในการควบคุมและป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2. เพื่อผลักดันและสร้างความตระหนักแก่ภาวการณ์เครือข่ายในการดำเนินงาน 3. เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของแกนนำสุขภาพในชุมชนในการป้องกันและควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน
วิธีดำเนินการ	กองโภชนาการ กรมอนามัยจัดประชุมจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 2 รุ่น ๆ ละ 2 วัน - รุ่นที่ 1 ภาคเหนือ จัดที่จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา แม่ฮ่องสอน น่าน และตาก - รุ่นที่ 2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง จัดที่จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา ขอนแก่น ศรีสะเกษ มหาสารคาม และปทุมธานี
วันที่	รุ่นที่ 1 ภาคเหนือ 30 เมษายน – 1 พฤษภาคม 2552 รุ่นที่ 2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง 26-27 พฤษภาคม 2552
กลุ่มเป้าหมาย	23 คน ต่อ จังหวัด และ 25 คนจากส่วนกลาง รวมทั้งสิ้นเป็น 278 คน
ระดับจังหวัด	ท้องถิ่นจังหวัดหรือผู้แทน นักวิชาการที่รับผิดชอบงานป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนระดับจังหวัด
ระดับอำเภอ	ผู้แทนคณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับอำเภอ
ระดับท้องถิ่น	นายกองค์การบริหารส่วนตำบล / รองนายก อบต. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหรือผู้แทน นักวิชาการที่รับผิดชอบงานป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนระดับตำบล ผู้บริหารโรงเรียนในพื้นที่ท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล อสม. /แกนนำ / พี่เลี้ยงเด็ก 2 คน

การประชุมนี้ดำเนินการโดยกองโภชนาการ กรมอนามัยโดยใช้งบประมาณที่องค์การยูนิเซฟสนับสนุนให้กองโภชนาการ กรมอนามัย ในปี 2551 แต่ได้มีการเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมนี้ และกิจกรรมอื่นๆที่ดำเนินการโดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นด้วย

ผลที่ได้รับจากการประชุม

การสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีความตระหนักถึงปัญหาและให้ดำเนินงานเรื่อง การส่งเสริมการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนเริ่มจาก การประชุมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในวันที่ 30 เมษายน-1 พฤษภาคม ในจังหวัดเชียงใหม่ และ 26-27 พฤษภาคม ในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมทั้งหมด 33 แห่ง จาก 11 จังหวัด (เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา แม่ฮ่องสอน น่าน ตาก นครราชสีมา ขอนแก่น ศรีสะเกษ มหาสารคาม ปทุมธานี) ซึ่งมีผู้เข้าร่วมดังนี้

จากระดับจังหวัดและอำเภอ (11 จังหวัด)

- ท้องถิ่นจังหวัดหรือผู้แทน
- เจ้าหน้าที่จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
- เจ้าหน้าที่จากสถานีอนามัย
- ประธานCUP.หรือผู้แทน

จากอปท. (33 อปท.)

- นายกเทศมนตรี หรือ นายกอบต. หรือผู้แทน
- ปลัดออบต. หรือปลัดเทศบาลผู้แทน
- ครูผู้ดูแลเด็ก
- ครู
- อสม./แกนนำ

การประชุมครั้งนั้น ดำเนินการโดยกองโภชนาการ กรมอนามัย มีจุดประสงค์ให้

- เพื่อเสริมสร้างศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาวการณ์เครือข่าย ในการควบคุมและป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- เพื่อผลักดันและสร้างความตระหนักแก่ภาคีเครือข่ายในการดำเนินงาน
- เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของแกนนำสุขภาพในชุมชนในการป้องกันและควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน

ในการประชุมนี้ มีกิจกรรมหลักๆได้แก่

1. ผู้เชี่ยวชาญจากกรมอนามัย บรรยายเรื่อง ปัญหาและสถานการณ์โรคขาดสารไอโอดีนในประเทศไทย และผู้เชี่ยวชาญจากองค์การอาหารและยา บรรยายเรื่อง บทบาทของ อย. กับการควบคุมป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน

2. อาจารย์สุทธิพงษ์ วสุโสภณ บรรยายเรื่อง แผนที่ยุทธศาสตร์ฉบับปฏิบัติการ เรื่อง การควบคุมและป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน และผู้เข้าประชุมได้ร่วมกันทำแผนที่ยุทธศาสตร์ฉบับปฏิบัติการเรื่อง การควบคุมและป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน สำหรับจังหวัดของตน
3. เจ้าหน้าที่จากองค์การยูนิเซฟประเทศไทย บรรยายถึงการให้การสนับสนุนงบประมาณแก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อดำเนินการควบคุมและป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนในระดับท้องถิ่น

2. สนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมเกลือไอโอดีนในระดับท้องถิ่น

- จุดประสงค์
1. เพื่อสนับสนุนกิจกรรมตามแผนที่ยุทธศาสตร์เรื่องการส่งเสริมการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนของชุมชน
 2. เพื่อสร้างความมุ่งมั่นแก่อปท.ในการดำเนินการส่งเสริมการใช้เกลือเสริมไอโอดีน และ เกิดชุมชนต้นแบบในเรื่องการสนับสนุนการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีน
- วิธีดำเนินการ
- สนับสนุนงบประมาณให้อปท.ละ 15,000 บาท เพื่อใช้ดำเนินโครงการส่งเสริมการใช้เกลือเสริมไอโอดีนตามแผนโครงการที่แต่ละอปท.ได้กำหนด ในระหว่างเดือน มิถุนายน - พฤศจิกายน 2552
 - อปท.ที่เข้าร่วมสมทบงบประมาณมาอีกในจำนวนที่เท่ากัน (15,000 บาท) หรือมากกว่า เพื่อดำเนินการในโครงการจัดโรคขาดสารไอโอดีน โดยจะระบุไว้ในแผนปี 2553 ของอปท. (มอบให้ในวันไอโอดีนแห่งชาติ 25 มิถุนายน 2552 โดยผ่านสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นของแต่ละจังหวัด)
- กลุ่มเป้าหมาย อปท. 33 แห่ง จาก 11 จังหวัด

3. การติดตามผล

- จุดประสงค์
- เพื่อติดตามผลการดำเนินงานและรวบรวมบทเรียนที่เป็นส่วนสำคัญในการสร้างชุมชนต้นแบบในเรื่องการสนับสนุนการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีน
- วิธีดำเนินการ
- องค์การยูนิเซฟ ติดตามผลของในปฏิบัติการกิจกรรมต่างๆของอปท. และรวบรวมประสบการณ์ของอปท.ที่มีการปฏิบัติดีเด่นเพื่อเผยแพร่

4. การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อติดตามผลการจัดโรคขาดสารไอโอดีน ผ่านการดำเนินงานในท้องถิ่น ปี 2552

- จุดประสงค์
1. เพื่อสรุปบทเรียนที่เป็นส่วนสำคัญในการสร้างชุมชนต้นแบบในเรื่องการสนับสนุนการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีน และตกลงแนวทางขยายผลร่วมกัน

2. อบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพแกนนำในชุมชนเพื่อเป็นแกนหลักในการสื่อสารเรื่องเกลือเสริมไอโอดีนที่ดำเนินการในระดับท้องถิ่น เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมากที่สุด

วันที่ 22-23 มีนาคม 2553

วิธีดำเนินการ จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ 2 วันให้แกนนำจากอปท.ต่างๆ ในจังหวัดเป้าหมาย 11 จังหวัด ตามคู่มือการสื่อสารเพื่อการพัฒนาที่จะพัฒนาขึ้นโดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อติดตามความคืบหน้า และผลสำเร็จของโครงการในระดับตำบลที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ชุมชนต้นแบบ (ชุมชนไอโอดีน) 33 แห่ง ที่มีการดำเนินงานเรื่องการป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนอย่างต่อเนื่อง มีการวางแผนที่ยุทธศาสตร์เรื่องการส่งเสริมการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนร่วมกันระหว่างอปท.และชุมชน กิจกรรมส่งเสริมการบริโภคเกลือไอโอดีนในระดับตำบล ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้หลักการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (Communication for Development) เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ให้ทุกครัวเรือนได้บริโภคเกลือไอโอดีนที่มีคุณภาพอย่างเพียงพอ

ตัวชี้วัด

1. อปท.33 แห่งมีความตระหนักเรื่องการป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน มีแผนที่ยุทธศาสตร์เรื่องการส่งเสริมการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีน และ สนับสนุนงบประมาณตามแผนที่ยุทธศาสตร์
2. แกนนำด้านไอโอดีน 132 คน ได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการสื่อสารเพื่อการพัฒนา ที่นำมาใช้กับการป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน
3. จำนวนครัวเรือนในเขตพื้นที่ 33 อปท. ที่ใช้เกลือเสริมไอโอดีน มีจำนวนเพิ่มขึ้น
4. โรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกแห่งในเขตพื้นที่ 33 อปท. มีการใช้เกลือเสริมไอโอดีน

กิจกรรมในระดับท้องถิ่น โดยอปท.ที่เข้าร่วม

การสนับสนุนงบประมาณแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีเป้าประสงค์ที่จะให้เกิดชุมชนต้นแบบ (ชุมชนไอโอดีน) 33 แห่ง ที่มีการดำเนินงานเรื่องการป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนอย่างต่อเนื่อง มีการวางแผนโครงการหรือแผนที่ยุทธศาสตร์เรื่องการส่งเสริมการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนร่วมกันระหว่าง อปท.และชุมชน มีกิจกรรมส่งเสริมการบริโภคเกลือไอโอดีนในระดับตำบล ที่ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้หลักการสื่อสารเพื่อการพัฒนาพฤติกรรม เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ให้ทุกครัวเรือนได้บริโภคเกลือไอโอดีนที่มีคุณภาพอย่างเพียงพอ

องค์การยูนิเซฟ ให้สนับสนุนงบประมาณให้อปท.ละ 15,000 บาท เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานในระหว่างเดือน มิถุนายน - พฤศจิกายน 2552 และขอให้อปท.ที่เข้าร่วมสมทบงบประมาณมาอีกในจำนวนที่เท่ากัน (15,000 บาท) หรือมากกว่า เพื่อดำเนินการในโครงการจัดโรคขาดสารไอโอดีน โดยจะระบุไว้ในแผนปี 2553 ของอปท.

ถึงแม้ว่าองค์การยูนิเซฟจะไม่ได้กำหนดกิจกรรมในโครงการของอปท. แต่ก็ได้เน้นว่าโครงการของอปท.ควรอ้างอิงแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์เรื่องการป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนของจังหวัด และมีการดำเนินการไปในแนวทางเดียวกัน ให้ใช้ความต้องการในการแก้ปัญหาเป็นตัวตั้งในการเขียนโครงการ ไม่ใช่งบประมาณ ถ้าคิดว่าการดำเนินการให้ครอบคลุมทั้งตำบลต้องใช้งบมากกว่าที่ยูนิเซฟและอปท.จะให้ก็ควรเขียนออกมาด้วย เพื่อจะหาแหล่งทุนอื่นๆมาสนับสนุน ถ้ามีแผนดำเนินการเรื่องโรคขาดสารไอโอดีนอยู่ก่อนแล้วในตำบลนั้น ก็อาจเสนอกิจกรรมเพื่อเพิ่มเติมจากแผนนั้นก็ได้

นอกจากนี้ ยังได้เน้นย้ำว่า ควรคำนึงถึงความยั่งยืน เช่นการให้ความรู้แก่นักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับโรคขาดสารไอโอดีน อีกทั้งยังเน้นที่บทบาทที่อปท.สามารถทำได้ นอกเหนือจากการสนับสนุนงบประมาณ เช่น มีมาตรการที่จะช่วยให้มีเกลือไอโอดีนที่มีคุณภาพขายในพื้นที่ ป้องกันไม่ให้เกลือที่ไม่มีไอโอดีนเข้ามาขายในพื้นที่ และสุ่มตรวจเกลือในครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ

การของบประมาณจะให้สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดของแต่ละจังหวัด เป็นผู้รวบรวมโครงการของ 3 ตำบลส่งมาให้องค์การยูนิเซฟ โดยโครงการที่ส่งมาถึงองค์การยูนิเซฟ ควรได้รับการพิจารณาจากทั้งสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (หรืออำเภอ) แล้วว่า เป็นโครงการที่มีการวางแผนที่ดี สามารถแก้ปัญหาโรคขาดสารไอโอดีนได้ตรงจุด และมีการวางแผนการติดตามและประเมินผลอย่างรัดกุม

เมื่อแต่ละอปท.ได้รับงบประมาณไปแล้ว ก็ได้ดำเนินกิจกรรมตามที่ได้วางไว้ ซึ่งหลายอปท.มีกิจกรรมที่ได้ดำเนินการคล้ายคลึงกัน ดังนี้

1. **ผลักดันเชิงนโยบายของท้องถิ่น** – กิจกรรมเหล่านี้เน้นในการสร้างความตระหนักและความเข้าใจแก่ผู้บริหารหน่วยงานต่างๆและผู้นำชุมชน ช่วยสะท้อนปัญหาและวิธีแก้ไขปัญหา เพื่อผลักดันให้เกิดนโยบายของชุมชนที่ยั่งยืนในการป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน และให้เกิดการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดแผนการดำเนินงานร่วมกัน
 - ประชุมชี้แจงสถานการณ์เรื่องโรคขาดสารไอโอดีนกับผู้บริหารอปท.
 - ประชาคมเพื่อหามาตรการป้องกันและแก้ไขในหมู่บ้าน
 - ประชุมวางแผนการดำเนินงาน
2. **ควบคุมคุณภาพเกลือที่แหล่งผลิตและจุดจำหน่าย** – ในการป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน วิธีที่จะสามารถช่วยให้ทุกคนในชุมชนได้รับสารไอโอดีนอย่างเพียงพอ คือการควบคุมคุณภาพของเกลือเสริมไอโอดีนที่มีจำหน่ายในชุมชนให้มีสารไอโอดีนในระดับที่ได้มาตรฐาน และไม่มีเกลืออื่นจำหน่ายเลย ถ้าร้านค้ามีความรู้ความเข้าใจกับประโยชน์ของไอโอดีนก็จะสามารถให้คำแนะนำแก่ชุมชนได้ด้วย ในชุมชนที่มีแหล่งผลิตเกลือ ควรมีการควบคุมคุณภาพของสินค้า ซึ่งอปท.ควรร่วมมือกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ฝ่ายคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อร่วมกันส่งเสริมและช่วยเหลือผู้ผลิตในพื้นที่ ให้สามารถผลิตเกลือที่มีมาตรฐานได้ และอาจจะต้องมีมาตรการลงโทษถ้าผลิตเกลือที่ไม่ได้คุณภาพ

เจ้าหน้าที่แจกชุดไอคิทให้ผู้ผลิตเกลือ เพื่อใช้ตรวจวัดปริมาณสารไอโอดีนในเกลือที่ผลิต อบต.บ่อเกลือใต้ อ.บ่อเกลือ จ.น่าน

- สํารวจคุณภาพเกลือในร้านค้าและแหล่งผลิต
- อบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการเสริมไอโอดีนในเกลือแก่ผู้ผลิต

- ตั้งกองทุนเกลือเสริมไอโอดีน ซึ่งชุมชนสามารถซื้อเกลือเสริมไอโอดีนที่มีคุณภาพได้ในราคาข่อมเยา
- มอบประกาศนียบัตร สติ๊กเกอร์ ผ้ากันเปื้อนแก่ร้านค้าและร้านอาหารที่ใช้เกลือเสริมไอโอดีน

3. **เฝ้าระวังโรคขาดสารไอโอดีนในท้องถิ่น** –การตรวจสอบคุณภาพเกลือในชุมชนด้วยชุดตรวจ I-Kit มีประโยชน์หลายอย่าง เพราะนอกจากจะช่วยในการเฝ้าระวังโรคขาดสารไอโอดีน ระบุกลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่ได้ใช้เกลือเสริมไอโอดีนแล้ว ยังเป็นเครื่องมือในการสื่อสารได้เป็นอย่างดี

- ดำรวจคุณภาพของเกลือในครัวเรือน
- ตรวจปัสสาวะของหญิงตั้งครรภ์
- อบรมอสม. เด็ก และเยาวชน ในการใช้ไอคิทเพื่อตรวจคุณภาพเกลือ

สอนเด็กและเยาวชนให้ตรวจหาสารไอโอดีนในเกลือ โดยใช้ไอคิท อบต. เหล่าดอกลำไย อ. ชื่นชม จ.มหาสารคาม

4. ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคขาดสารไอโอดีนและการป้องกัน – การสื่อสารแก่กลุ่มเป้าหมายในชุมชนในเรื่องโรคขาดสารไอโอดีนจำเป็นต้องทำอย่างต่อเนื่อง ผ่านสื่อหลายๆช่องทาง เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ขนาดเล็ก สื่อกระจายเสียง และสื่อบุคคลจะช่วยให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากที่สุด และช่วยให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความเข้าใจและมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมมากที่สุด

- อบรม อสม. และ อ.ย.น้อย เพื่อให้สามารถให้ความรู้แก่ประชาชนได้
- อบรมให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะกลุ่ม เช่น หญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร และเด็กก่อนวัยเรียน
- จัดกิจกรรมให้ความรู้ในโรงเรียน
- การเยี่ยมบ้านเพื่อให้ความรู้และติดตามผล
- จัดงานมหกรรมต่างๆ เช่น วันไอโอดีนแห่งชาติ มหกรรมไอโอดีน
- ผลิตเอกสาร แผ่นพับ บอร์ดนิทรรศการ ป้ายประชาสัมพันธ์
- จัดซื้อเกลือเพื่อแจกจ่ายคนในชุมชน
- ประกาศเสียงตามสาย และผ่านวิทยุชุมชน
- เติมนรณงค์ในหมู่บ้าน

ในการอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อติดตามผลการจัดโรคขาดสารไอโอดีน ผ่านการดำเนินงานในท้องถิ่น ซึ่งได้ผนวกเนื้อหาการอบรมเรื่องการสื่อสารเพื่อพัฒนาพฤติกรรมไปด้วยนั้น ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการใช้การบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ผ่านกิจกรรม PLA (Participatory Learning and Action) เพื่อกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจ มีการเรียนรู้ด้วยตัวเอง แต่จากรายงานของอปท. ต่างๆที่ได้รับ ยังพบว่ามีการใช้กิจกรรม PLA เป็นเครื่องมือน้อย

ตรวจสอบหาสารไอโอดีนในเกลือ เทศบาลตำบลแม่กุ อ.แม่สอ จ.ตาก

สอนอสม.ให้ชุดตรวจสอบสารไอโอดีน (ไอคิท) อบต. ผาช้างน้อย อ.ปง จ.พะเยา

ผลการดำเนินการ (ภาพรวม)

โครงการของอปท.ที่เข้าร่วมโครงการมีการประเมินผลโครงการโดยการเก็บข้อมูลจำนวนครัวเรือนที่ใช้เกลือเสริมไอโอดีนในการประกอบอาหาร ซึ่งควรมีการสุ่มตรวจคุณภาพเกลือเสริมไอโอดีนด้วยชุด I-Kit เมื่อก่อนเริ่มกิจกรรมในโครงการและหลังจากสิ้นสุดการดำเนินกิจกรรมต่างๆแล้ว และนำข้อมูลทั้งสองมาเปรียบเทียบกัน เพื่อหาความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย

แต่เมื่อสิ้นสุดโครงการแล้ว พบว่าหลายอปท.ไม่ได้วัดหรือให้ข้อมูลพื้นฐานก่อนเริ่มกิจกรรม (baseline data) จึงไม่สามารถจะเปรียบเทียบได้ว่า กลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนที่ดีขึ้นหรือไม่

ในตำบลที่มีการเก็บข้อมูลทั้งก่อนและหลังกิจกรรม จำนวนร้อยละของครัวเรือนที่ใช้เกลือเสริมไอโอดีนในการปรุงอาหารมีเพิ่มขึ้น เช่น อบต.หนองบัวแดง (ก่อน 23.63% หลัง 64.89%) อบต.หนองไฮ (ก่อน 82.59% หลัง 96.91%) แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมที่ดำเนินการไปนั้นประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนของชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้เด็กและประชาชนได้รับสารไอโอดีนอย่างเพียงพอมากขึ้น

เมื่อพิจารณาการประเมินผลโครงการต่างๆอย่างละเอียดพบว่า การประเมินผลของบางท้องถิ่นอาจมีความคลาดเคลื่อน เช่น บางอปท.มีข้อมูลที่แสดงว่าจำนวนร้อยละของครัวเรือนที่ใช้เกลือเสริมไอโอดีนในการปรุงอาหารก่อนกิจกรรม มีมากกว่าจำนวนร้อยละหลังดำเนินกิจกรรม อาจเป็นเพราะจำนวนตัวอย่างที่เก็บมีไม่เท่ากันและเป็นกลุ่มเป้าหมายคนละกลุ่ม จึงไม่สามารถสรุปได้อย่างแน่ชัดว่ากิจกรรมทำให้ครัวเรือนที่ใช้เกลือเสริมไอโอดีนน้อยลง นอกจากนี้ บางอปท.วัดตรวจเกลือก่อนและหลังการทำกิจกรรมในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกันมากเกินไป ทำให้กลุ่มเป้าหมายอาจจะไม่เปลี่ยนพฤติกรรมในทันที

อปท.ส่วนใหญ่ได้ประเมินความรู้ ทักษะและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายหลังจบกิจกรรมในโครงการเท่านั้น ดังนั้น ถึงแม้ว่าข้อมูลจากอปท.ส่วนใหญ่จะแสดงให้เห็นว่า กลุ่มเป้าหมายให้ความสนใจในกิจกรรม จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่มีความรู้ และใช้เกลือเสริมไอโอดีน แต่ไม่สามารถบอกได้ว่ากิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปนั้นมีส่วนช่วยทำให้กลุ่มเป้าหมายได้รับความรู้ในเรื่องโรคขาดสารไอโอดีนมากขึ้นเพียงใด ทำให้เสียโอกาสในการใช้ข้อมูลเหล่านี้มาปรับปรุงแก้ไขกลยุทธ์การทำงานในอนาคต

แต่เมื่อพิจารณาถึงการดำเนินงานในภาพรวม โดยเฉพาะในด้านความเข้าใจและความสามารถของอปท.ในการจัดกิจกรรมป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน พบว่า จากจำนวน 20 อปท. ที่ส่งรายงานเข้ามา มี 5 อปท. ที่มีการดำเนินโครงการในระดับดีมาก ซึ่งหมายถึงอปท.นั้นมีการใช้กิจกรรมรูปแบบต่างๆมาผสมผสานกันเพื่อผลักดันในทุกระดับเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ดี ทั้งในระดับนโยบาย ระดับชุมชน และระดับ

บุคคล/ครัวเรือน ดำเนินการควบคู่หรือส่งเสริมซึ่งกันและกัน มีการวางแผนงานร่วมกัน และมีการติดตามและประเมินผลที่ดี ส่วนโครงการอื่นๆ จาก 15 อบต. มีการจัดกิจกรรมในระดับดีหรือน่าพอใจ แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นและตั้งใจทำงาน มีการประสานงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่อาจสามารถพัฒนากระบวนการในท้องถิ่นให้มีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

เมื่อวิเคราะห์กิจกรรมและผลของโครงการที่ส่งมาแล้ว สามารถสรุปแนวทางที่นำไปสู่ความสำเร็จในการส่งเสริมการใช้เกลือไอโอดีนได้ ซึ่งสามารถนำไปเผยแพร่เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับพื้นที่อื่นๆ ได้ดังนี้

แนวทางที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการใช้เกลือเสริมไอโอดีนในระดับท้องถิ่น

- **เน้นทั้งการสร้างอุปสงค์และอุปทาน (Supply & Demand) ควบคู่กัน** – การส่งเสริมการใช้เกลือเสริมไอโอดีน จะต้องทำทั้งในส่วนของผู้บริโภค และผู้ผลิตและผู้จำหน่าย เป้าหมายจะไม่ประสบความสำเร็จได้หากเน้นกิจกรรมส่วนใดส่วนหนึ่งเพียงอย่างเดียว หากประชาชนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคขาดสารไอโอดีน แต่ไม่สามารถหาซื้อเกลือเสริมไอโอดีนที่มีคุณภาพได้ ความรู้นั้นก็ไม่สามารถแปลงเป็นการปฏิบัติได้ ในขณะเดียวกัน หากร้านค้าจำหน่ายเกลือเสริมไอโอดีนมาขาย แต่ประชาชนไม่ทราบว่าเกลือชนิดนี้มีประโยชน์อย่างไร ทำไมต้องกินทุกวัน ก็จะไม่ซื้อมาใช้
- **ใช้ทั้งมาตรการทางสังคม เพื่อควบคุมคุณภาพเกลือ และการเชิดชูเกียรติผู้ประกอบการที่ดี** – สำหรับกลยุทธ์ที่ใช้กับผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายเกลือ ควรต้องมีทั้งไม้แข็งและไม้อ่อน คือมีมาตรการทางสังคม หรือการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดและเอาจริงเอาจัง ในขณะเดียวกันก็มีการยกย่องผู้ประกอบการที่ทำได้ดี ให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้ประกอบการคนอื่น และเป็นการเชิญชวนให้ผู้บริโภคซื้อผลิตภัณฑ์จากแหล่งที่ได้รับการรับรองคุณภาพ นอกจากนี้ ยังชี้ให้ผู้ประกอบการเห็นถึงความสำคัญของการผลิตหรือจำหน่ายเกลือเสริมไอโอดีนที่มีคุณภาพ เพื่อให้ผู้ประกอบการรู้สึกภาคภูมิใจในบทบาทของตนต่อการพัฒนาสุขภาพกายและสมองของเด็กไทย
- **ใช้การสื่อสารหลายช่องทาง ทั้งกิจกรรมใหญ่และเล็กผสมกัน** – การจัดกิจกรรมขนาดใหญ่ เช่น วันไอโอดีนแห่งชาติ มีข้อดีคือ สามารถสร้างกระแสและดึงดูดความสนใจของคนที่มาร่วมงานได้ดี แต่ก็มีข้อเสียคือ คนในชุมชนบางกลุ่มอาจไม่ได้รับข้อมูล เนื่องจากไม่ได้มาร่วมงาน เช่น พ่อแม่ผู้ปกครองที่ทำงานนอกบ้าน นอกจากนี้ การสื่อสารที่จะทำให้คนจดจำได้ จะต้องสื่อสารซ้ำหลายครั้งจากหลายๆ

แหล่งข่าว จึงควรใช้การสื่อสารบุคคลและสื่อขนาดเล็กเสริมด้วย เช่น การเยี่ยมบ้าน หอกระจายข่าว เอกสารแผ่นพับ ป้ายประชาสัมพันธ์ ฯลฯ เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนผู้รับสารอย่างสม่ำเสมอ

- **ผนวกการเผยแพร่ข้อมูลความรู้เข้ากับกิจกรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้องกัน** – สามารถบูรณาการเรื่องโรคขาดสารไอโอดีน และการใช้เกลือเสริมไอโอดีนเข้าไปได้ในหลายโอกาส เช่น พูดถึงในการประชุมผู้ปกครองของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือประชาสัมพันธ์ผ่านโรงเรียน เนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสมองและการเรียนรู้ของเด็ก ไม่จำเป็นต้องรอให้จัดกิจกรรมใหญ่เรื่องไอโอดีนโดยเฉพาะ
- **ออกแบบกิจกรรมที่ช่วยแก้ไขอุปสรรคที่เกิดจากทัศนคติหรือความเชื่อดั้งเดิม** – อุปสรรคใหญ่ที่พบบ่อยในโครงการส่งเสริมการใช้เกลือเสริมไอโอดีนของอปท.ต่างๆ คือ ชาวบ้านมีความเห็นว่า เกลือเสริมไอโอดีนไม่อร่อย หรือนำมาใช้หมักดองไม่ได้ ซึ่งผู้ดำเนินโครงการจำเป็นต้องใช้กิจกรรมและการสื่อสารมาช่วยลดอุปสรรคเหล่านี้ เช่น จัดให้มีการสาธิตหรือประกวดทำอาหารที่ใช้เกลือเสริมไอโอดีน เพื่อแสดงให้เห็นว่าเกลือเสริมไอโอดีนไม่ได้ทำให้รสชาติของอาหารนั้นด้อยลง หรือสื่อสารให้แม่บ้านเข้าใจว่าอาจจะมีเกลือทั้งสองแบบไว้ในครัว เกลือเม็ดใช้เมื่อต้องการหมักดองเท่านั้น ส่วนในการปรุงอาหารปกติก็เลือกใช้เกลือเสริมไอโอดีน ถ้าไม่มีการสื่อสารหรือกิจกรรมที่เจาะจงไปที่ทัศนคติและความเชื่อเหล่านี้ กลุ่มเป้าหมายก็จะยังไม่เชื่อสนิทใจและไม่ปฏิบัติตามพฤติกรรมตามที่ได้รับคำแนะนำ
- **มีการระบบการเฝ้าระวังอย่างสม่ำเสมอ เก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงาน** – การตรวจวัดคุณภาพของเกลือเสริมไอโอดีนที่แหล่งผลิต ร้านค้า และครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้มีข้อมูลในการทำโครงการ สามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุดมากขึ้น และช่วยให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรม
- **บูรณาการความร่วมมือ และให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผน** – ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาโรคขาดสารไอโอดีน มีหลายหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานสาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน (ร้านค้า และผู้ผลิต) โรงเรียน และชุมชนเอง ดังนั้น การวางแผนโครงการจึงจำเป็นต้องให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น ตลอดจนระบุปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินการจากมุมมองของตนเอง จึงเข้าใจถึงต้นตอของปัญหา และช่วยกันคิดแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ (ภาพรวม)

- เห็นได้ชัดว่าในจังหวัดที่มีสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดในระดับจังหวัด เพื่อให้คำแนะนำแก่อปท. ในการเขียนโครงการและตรวจสอบแผนโครงการ จะช่วยให้เกิดโครงการที่มีความครอบคลุมและสามารถวางแผนกิจกรรมที่ตรงประเด็น มากกว่าในจังหวัดที่ไม่ได้ประสานความร่วมมือกัน หากสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ไม่ได้ประสานความร่วมมือกันในการพัฒนาและตรวจรูปแบบของโครงการ จะทำให้โครงการบางโครงการไม่มีการวิเคราะห์ถึงปัญหาและการแก้ไขที่ตรงจุดและยั่งยืน
- ในบางอปท. ความครอบคลุมและความยั่งยืนของกิจกรรมที่เสนอมามีไม่มากเท่าที่ควร ประเด็นที่พบบ่อยครั้ง เช่น เน้นการแจกเกลือเสริมไอโอดีน หรือการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ใหญ่เพียงครั้งเดียว การแจกเกลืออาจจะเป็นมาตรการหนึ่งเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ แต่ไม่ควรเป็นกลยุทธ์หลักในการดำเนินงาน เพราะไม่ใช่กลยุทธ์ที่ยั่งยืน ส่วนกิจกรรมประชาสัมพันธ์ใหญ่ๆ เช่น งานวันไอโอดีนแห่งชาติ ซึ่งจัดเพียงแค่ปีละ 1 ครั้ง จะไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรในการสนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายเปลี่ยนพฤติกรรม ถ้าหากไม่มีกิจกรรมอื่นๆเสริม
- การติดตามและประเมินผลไม่ละเอียด ทำให้ไม่สามารถวัดผลการดำเนินการได้ และไม่สามารถบอกได้ว่ากิจกรรมที่ดำเนินการไปนั้น ประสบความสำเร็จหรือไม่เพราะอะไร ควรปรับปรุงอย่างไรบ้าง
- โครงการของหลายอปท. ยังเป็นการเขียนโดยเองประมาณเป็นตัวตั้ง กล่าวคือ เป็นร่างกิจกรรมสำหรับการใช้งบประมาณที่ได้จากองค์การยูนิเซฟ ซึ่งอาจจะทำให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างแยกส่วน ไม่ต่อเนื่อง หรือซ้ำซ้อน ซึ่งจะดีกว่าถ้าแต่ละตำบลมีแผนกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาไอโอดีนของตำบล โดยใช้สภาพปัญหาและการแก้ปัญหาเป็นตัวตั้ง และงบประมาณจากแหล่งทุนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นจากแหล่งทุนใด จะเข้ามาสนับสนุนกิจกรรมที่ได้วางแผนไว้อย่างเป็นระบบ

ตัวอย่างโครงการจัดโรคขาดสารไอโอดีน ผ่านการดำเนินงานใน
ท้องถิ่น ปี 2552

ตัวอย่างที่ 1: องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเหล่า อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

ส่วนที่ 1: กรอบการดำเนินงานและข้อมูลทั่วไป

วัตถุประสงค์ของโครงการ	1. เพื่อให้ทุกครัวเรือนมีและใช้เกลือเสริมไอโอดีนที่มีคุณภาพ 2. เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของโรคขาดสารไอโอดีนและสามารถเลือกซื้อเกลือเสริมไอโอดีนที่มีคุณภาพ 3. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมบทบาทของเยาวชนไทย, ผู้นำชุมชน และผู้ดูแลเด็กเล็กให้เป็นผู้นำในการควบคุมคุณภาพเกลือเสริมไอโอดีนในโรงเรียนและระดับชุมชน/หมู่บ้าน 4. เพื่อควบคุมและกำกับการกระจายเกลือและตรวจสอบคุณภาพเกลือเสริมไอโอดีนทุกระดับ
พื้นที่เป้าหมาย	- จำนวน 7 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองชาด บ้านกระพี บ้านเขื่อน บ้านหนองแวง บ้านเหล่า บ้านหนองสวรรค์ บ้านหนองสุขเจริญ จำนวน 1,345 หลัง - โรงเรียนประถมศึกษาในเขตรับผิดชอบ จำนวน 3 โรงเรียน - ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตรับผิดชอบ จำนวน 1 แห่ง - จำนวนผู้เข้าร่วม จำนวน 5,553 คน
ระยะเวลาดำเนินงาน	มิถุนายน 2552 – มิถุนายน 2553
หน่วยงานที่รับผิดชอบ	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเหล่า สถานีอนามัยบ้านหนองชาด

ข้อมูลทั่วไปของตำบล

- จำนวนหมู่บ้านในตำบล 14 หมู่บ้าน
- จำนวนหลังคาเรือนในตำบล จำนวน 2,616 หลัง
- จำนวนประชากรในตำบล ชาย จำนวน 5,066 คน/หญิง จำนวน 5,137 คน
- จำนวนประชากรเด็กในตำบล (0-18 ปี) จำนวนประชากร 0-17 ปี จำนวน 1,722 คน / จำนวนประชากร 18-25 ปี จำนวน 863 คน
- โรงเรียน จำนวน 7 แห่ง, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 2 แห่ง, สถานีอนามัย จำนวน 2 แห่ง

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลพื้นฐาน ก่อนการดำเนินงาน (baseline)

ข้อมูลพื้นฐาน (baseline) - ความครอบคลุมของเกลือไอโอดีนก่อนเริ่มโครงการ

ตัวชี้วัดก่อนเริ่มโครงการ	จำนวนครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	1,345	100
ครัวเรือนที่ได้สำรวจคุณภาพเกลือเสริมไอโอดีน	1,209	89.89
ครัวเรือนที่มีเกลือเสริมไอโอดีนได้คุณภาพ	897	74.19
โรงเรียนและศพด.ในเขตพื้นที่อปท.ที่ใช้เกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน	0	0.00
ร้านค้าในเขตพื้นที่ อปท. ที่ขายเกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน	3	9.09

หมายเหตุ : เก็บข้อมูลทุกหมู่บ้าน โดยเดินสำรวจทุกหลังคาเรือนในเขตรับผิดชอบ จำนวนหลังเรือนทั้งหมด 1,345 หลังคาเรือน เดินสำรวจได้ 1,209 หลังเรือน ขาดการสำรวจ 136 หลังคาเรือน เนื่องจากช่วงวันเวลาที่สำรวจเจ้าของบ้านไม่อยู่บ้าน เก็บข้อมูลเมื่อเดือนมิถุนายน 2552 โดยอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) / เจ้าหน้าที่สาธารณสุข

ข้อมูลทุกข้อมูมิอื่นๆ

หน่วยงาน	ผลการตรวจ TSH ในทารกแรกเกิดอายุ 2 วัน ขึ้นไป มีปริมาณ TSH ในซีรัมมากกว่า 11.25 มล.ยูนิิต/ลิตร)
อำเภอบ้านฝาง	29.14 %
สอ.หนองซาด ตำบลบ้านเหล่า	40.00 %

ส่วนที่ 3 : กิจกรรมที่ดำเนินการ

1. ประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการใช้เกลือไอโอดีนในท้องถิ่น

ดำเนินการแล้วเมื่อ 20 ต.ค. 2552 โดย อบต.บ้านเหล่า/สถานีอนามัยบ้านหนองซาด

ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเหล่า เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยบ้านหนองซาด ตัวแทนอาจารย์จากโรงเรียนในเขตรับผิดชอบ ตัวแทนผู้ดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้นำชุมชน / อสม. จำนวน 30 คน

2. ประชุมวางแผนการดำเนินงานตามแผนที่ยุทธศาสตร์ฉบับปฏิบัติการ โครงการส่งเสริมการใช้เกลือไอโอดีนในท้องถิ่น

ดำเนินการแล้วเมื่อ 21 ต.ค. 2552 โดย อบต.บ้านเหล่า/สถานีอนามัยบ้านหนองซาด

ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเหล่า เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย บ้านหนองชาด ตัวแทนอาจารย์จากโรงเรียนในเขตรับผิดชอบ ตัวแทนผู้ดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้นำชุมชน / อสม. จำนวน 30 คน

3. จัดซื้อเกลืออนามัยเสริมไอโอดีนให้กองทุนเกลือเสริมไอโอดีน

ดำเนินการแล้วเมื่อ 18 ก.ย. 2552 โดย อบต.บ้านเหล่า

ดำเนินการจัดซื้อเกลือเสริมไอโอดีนจากคุณประสิทธิ์ นวาลัญญู ยี่ห้อ “เกลือบ้านผือ” ที่อยู่ 234 หมู่ที่ 7 ตำบลโนนทอง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี เพื่อเป็นกองทุนเกลือเสริมไอโอดีน มีทุกหมู่บ้าน

4. สำรวจและตรวจคุณภาพเกลือที่ใช้ในการปรุงอาหารและประกอบอาหาร สำหรับร้านค้าที่

จำหน่ายในชุมชน

(1) มิถุนายน 2552 โดย อบต.บ้านเหล่า/สถานีอนามัยบ้านหนองชาด/อสม.

(2) 18 กุมภาพันธ์ 2553 โดย อบต.บ้านเหล่า/สถานีอนามัยบ้านหนองชาด/อสม.

(3) มิถุนายน 2553 โดย อบต.บ้านเหล่า/สถานีอนามัยบ้านหนองชาด/อสม.

5. ถ่ายเอกสารแผ่นพับให้ความรู้เรื่องโรคขาดสารไอโอดีน

ดำเนินการแล้วเมื่อ 24 พ.ย. 2552 โดย อบต.บ้านเหล่า

ดำเนินการถ่ายเอกสารแผ่นพับให้ความรู้เกี่ยวกับโรคขาดสารไอโอดีน จำนวน 1,800 แผ่น เพื่อแจกให้ประชาชนทั่วไปและผู้มารับบริการที่สถานบริการ

6. ประกวดหมู่บ้านที่มีและใช้เกลือเสริมไอโอดีน

ดำเนินการแล้วเมื่อ มิถุนายน 2553 โดย อบต.บ้านเหล่า/สถานีอนามัยบ้านหนองชาด/แกน นำชุมชน

ผลการดำเนินกิจกรรมพบว่าทุกหมู่บ้านมีและใช้เกลือเสริมไอโอดีนมากกว่าร้อยละ 90 ดังนี้

ชื่อบ้าน	จำนวนหลังคาเรือนที่สำรวจ	จำนวนหลังคาเรือน ที่ใช้เกลือเสริมไอโอดีน	ร้อยละ
บ้านหนองชาด	216	216	100
บ้านเหล่า	169	169	100
บ้านเขื่อน	192	180	93.75
บ้านหนองสวรรค์	124	124	100
บ้านหนองแวง	195	192	98.46

บ้านกระพี้	121	120	99.41
บ้านหนองสุขเจริญ	116	113	97.41
รวม	1,133	1,114	98.32

7. จัดทำเอกสารเผยแพร่

กำลังดำเนินการ สรุปผลการดำเนินงานตามโครงการ

8. จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์โครงการส่งเสริมการใช้เกลือไอโอดีนในท้องถิ่น

ดำเนินการแล้วเมื่อ 11 ธ.ค. 2552 โดย อบต.บ้านเหล่า/สถานีอนามัยบ้านหนองชาด

จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการใช้เกลือเสริมไอโอดีน จำนวน 8 ป้ายๆละ 500 บาท เป็นเงิน 4,000 บาท

การมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆในชุมชน

- **อปท.** มีส่วนร่วมในการศึกษา ค้นหาปัญหา วางแผนแก้ไข ดำเนินการแก้ไขปัญหา ประเมินผลโครงการในชุมชน
- **เจ้าหน้าที่อนามัย** มีส่วนร่วมในการศึกษา ค้นหาปัญหา วางแผนแก้ไข ดำเนินการแก้ไขปัญหา ประเมินผลโครงการในโรงเรียน ในศูนย์เด็กเล็ก ในชุมชน
- **ครู** มีส่วนร่วมในการศึกษา ค้นหาปัญหา วางแผนแก้ไข ดำเนินการแก้ไขปัญหา ประเมินผลโครงการในโรงเรียน
- **เด็ก (นักเรียน, ผู้นำนักเรียน)** มีส่วนร่วมในการศึกษา ค้นหาปัญหา วางแผนแก้ไข ดำเนินการแก้ไขปัญหา ประเมินผลโครงการ ในโรงเรียน เสริมไอโอดีนในชุมชน
- **ผู้ปกครอง** เข้าร่วมรับฟังการบรรยายให้ความรู้เรื่องโรคขาดสารไอโอดีน มีส่วนร่วมในการจัดหาเกลือเสริมไอโอดีนมาใช้ในการประกอบอาหาร
- **ผู้นำชุมชน (เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อสม.)** มีส่วนร่วมในการศึกษา ค้นหาปัญหา วางแผนแก้ไข ดำเนินการแก้ไขปัญหา ประเมินผลโครงการ
- **ผู้สูงอายุ** เข้าร่วมรับฟังการบรรยายให้ความรู้เรื่องโรคขาดสารไอโอดีน มีส่วนร่วมในการจัดหาเกลือเสริมไอโอดีนมาใช้ในการประกอบอาหาร
- **ศูนย์เด็กเล็ก (ครูศูนย์เด็กเล็ก)** มีส่วนร่วมในการศึกษา ค้นหาปัญหา วางแผนแก้ไข ดำเนินการแก้ไขปัญหา ประเมินผลโครงการ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ส่วนที่ 4 : ผลที่ได้รับ

การประเมินผลความครอบคลุมของเกลือเสริมไอโอดีนหลังเริ่มโครงการ

ตัวชี้วัดหลังเริ่มโครงการ	จำนวนครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	1,345	100
ครัวเรือนที่ได้สำรวจคุณภาพเกลือเสริมไอโอดีน	1,133	84.24
ครัวเรือนที่มีเกลือเสริมไอโอดีนได้คุณภาพ	1,114	98.32
โรงเรียนและศพด.ในเขตพื้นที่อปท.ที่ใช้เกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน	3/1	100
ร้านค้าในเขตพื้นที่อปท. ที่ขายเกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน	14	42.42

หมายเหตุ : เก็บข้อมูลทุกหมู่บ้าน โดยเดินสำรวจทุกหลังคาเรือนในเขตรับผิดชอบ จำนวนหลังเรือนทั้งหมด 1,345 หลังคาเรือน เดินสำรวจได้ 1,133 หลังเรือน ขาดการสำรวจ 212 หลังคาเรือน เนื่องจากช่วงวันเวลาที่สำรวจเจ้าของบ้านไม่อยู่บ้าน เก็บข้อมูลเมื่อเดือนมิถุนายน 2553 โดยอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) / เจ้าหน้าที่สาธารณสุข

หน่วยงาน	ผลการตรวจ TSH ในทารกแรกเกิดอายุ 2 วัน ขึ้นไป มีปริมาณ TSH ในซีรัมมากกว่า 11.25 มล.ยูนิต/ลิตร)
อำเภอบ้านฝาง	10.81 %
สอ.หนองซาด ตำบลบ้านเหล่า	10.00 %

ในข้อบัญญัติฯ มีงบประมาณสนับสนุน โครงการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศไอโอดีนในหญิงตั้งครรภ์และทารกแรกเกิด 15,000 บาท และขอสนับสนุนจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น PP Area based จำนวน 30,000 บาท

ส่วนที่ 5 : สิ่งที่ได้เรียนรู้

5.1 ปัจจัยความสำเร็จ

- ความร่วมมือจากผู้บริหารทุกระดับ
- ความร่วมมือจากชาวบ้าน/แกนนำชุมชน/ผู้นำชุมชน/ครูศูนย์เด็กเล็ก/เจ้าหน้าที่ทุกคน
- ความร่วมมือจากร้านค้า

5.2 อุปสรรค และแนวทางแก้ไข

- ในพื้นที่ยังพบเด็กที่มีภาวะขาดสารไอโอดีน
- ร้านค้ายังมีการจำหน่ายเกลือเสริมไอโอดีนไม่ถึง 100 %

5.3 สิ่งที่ต้องทำเพิ่มเติมอีก เพื่อให้ทุกครัวเรือนในตำบลใช้เกลือเสริมไอโอดีนที่ได้คุณภาพ

- จัดทำประชาคมทุกหมู่บ้าน

- กระตุ้น ส่งเสริมให้มีกิจกรรมส่งเสริมการใช้เกลือเสริมไอโอดีนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- 5.4 โครงการหรือกิจกรรมที่ทำต่อเนื่อง
- ส่งเสริมการใช้เกลือเสริมไอโอดีนในชุมชน
 - การตรวจคุณภาพเกลือเสริมไอโอดีนในชุมชนโดยอาสาสมัครสาธารณสุข

ผู้เขียนรายงานและรับผิดชอบโครงการ

นายเจษฎา สุรวรรณ 081-3201543 jesada.surawan@hotmail.com

นางสาวดวงรัตน์ มุ่งคุณคำขาว 084-7916959 dr_2521@hotmail.com

ความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมโครงการ

“ทุกวันนี้รู้สึกพอใจมาก ไม่ทำงานยากเหมือนเดิม เนื่องจากชาวบ้านจะเป็นคนบอกเองว่าเกลือหมดแล้ว ให้เอาเกลือมาขายให้หน่อย”

- นางวิเชียร รวยบุญส่ง อสม. อายุ 61 ปี

“ทุกวันนี้ชาวบ้านกินเกลือตลาดน้อยลง เนื่องจากมีเกลือเสริมไอโอดีนมาจำหน่าย”

- นายมิชัย โพธิ์นาง อสม. อายุ 53 ปี

“ถ้ารู้ว่าเกลือเสริมไอโอดีนมีประโยชน์มากขนาดนี้ คงต้องให้ลูกหลานกินทุกวัน”

- นางหนูพลอย ถากง แม่บ้าน. อายุ 53 ปี

“ที่บ้านก็กินเกลือเสริมไอโอดีนเหมือนกัน เพราะรู้ว่ามันมีประโยชน์ต่อร่างกาย”

- นางอุมพร เพรงมา ผู้ดูแลเด็ก อายุ 30 ปี

ติดตามเยี่ยมร้านค้าที่มีการจำหน่ายเกลือเสริมไอโอดีน
อบต. บ้านเหล่า อ.บ้านฝาง จ.ขอนแก่น

จัดทำประชามในหมู่บ้าน อบต. บ้านเหล่า อ.บ้านฝาง จ.ขอนแก่น

ตัวอย่างที่ 2: องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไฮ อ.วาปีปทุม จ.มหาสารคาม

ส่วนที่ 1: กรอบการดำเนินงานและข้อมูลทั่วไป

วัตถุประสงค์ของโครงการ	- เพื่อให้สถานีนามัยตำบล ผู้ประกอบการ ร้านค้า และประชาชนในตำบลหนองไฮ มีส่วนร่วมในการวางแผนที่ยุทธศาสตร์เรื่องการส่งเสริมการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนร่วมกันและมีการสนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง - เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนมากยิ่งขึ้น - เพื่อส่งเสริมการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนในครัวเรือน ให้ทุกครัวเรือนได้บริโภคเกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐานและเพียงพอ - เพื่อสร้างชุมชนต้นแบบในเรื่องการสนับสนุนการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน - เพื่อป้องกันและลดอัตราการเกิดโรคขาดสารไอโอดีนในเขตพื้นที่ตำบลหนองไฮ
พื้นที่เป้าหมาย	พื้นที่ในตำบลหนองไฮ
ระยะเวลาดำเนินงาน	
หน่วยงานที่รับผิดชอบ	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไฮ

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลพื้นฐาน ก่อนการดำเนินงาน (baseline)

- สุ่มตัวอย่างประเมินความรู้และทัศนคติ ก่อนเริ่มโครงการ ณ วันที่ 14 เดือนมกราคม 2553 โดยใช้แบบประเมินความรู้และพฤติกรรมกรรมการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีน จำนวน 340 ครัวเรือน คิดเป็น 18.72 % ครอบคลุม 17 หมู่บ้าน สรุปได้ดังนี้

1. ด้านความรู้เกี่ยวกับโรคขาดสารไอโอดีน และเกลือเสริมไอโอดีน

- ประชาชนร้อยละ 60 ของกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับโรคขาดสารไอโอดีน เช่น สาเหตุของการเกิดโรค โทษ ประโยชน์ และวิธีป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน

2. ด้านทัศนคติหรือความเชื่อ

- ประชาชนร้อยละ 97.06 ของกลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อว่าเกลือเสริมไอโอดีน ปรุงอาหารไม่อร่อย รสชาติ กลิ่น สีเปลี่ยนแปลงไป และร้อยละ 88.24 เชื่อว่าทำปาลาร้าไม่เป็น

3. ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ โรคขาดสารไอโอดีน

- ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับโรคขาดสารไอโอดีนจาก อสม. รองลงมาคือหอกระจายข่าว และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

4. ด้านพฤติกรรมกรรมการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีน

- ประชาชนร้อยละ 88.24 ของกลุ่มตัวอย่าง มีเกลือเสริมไอโอดีนในครัวเรือน และมีพฤติกรรมบริโภคเกลือเสริมไอโอดีน ดังนี้

ร้อยละ 91.67 บริโภคเกลือเสริมไอโอดีนทุกวัน

ร้อยละ 86.67 ได้เกลือจากการกระจายเกลือ(โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โดยกองทุนสุขภาพตำบลหนองไฮ) รองลงมาคือซื้อจากกองทุนเกลือ คิดเป็น 13.33 %

ร้อยละ 93.67 มีการเก็บรักษาเกลือที่ไม่ถูกต้อง โดยเก็บไว้ในภาชนะทั่วไป ถูกกับแสงแดดหรือความชื้นได้

2.3 ข้อมูลพื้นฐาน (baseline) – ความครอบคลุมของเกลือเสริมไอโอดีนก่อนเริ่มโครงการ

- สำรวจ และสุ่มตรวจวัดเกลือเสริมไอโอดีน โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและ อสม. จำนวน 340 ครัวเรือน ครอบคลุมทั้ง 17 หมู่บ้าน สำรวจ ณ วันที่ 30 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2552 รายละเอียดดังนี้

ตัวชี้วัด ก่อนเริ่มโครงการ	จำนวนครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	1,816	
ครัวเรือนที่ได้สำรวจคุณภาพเกลือเสริมไอโอดีน	1,816	100
ครัวเรือนที่มีเกลือเสริมไอโอดีนที่ได้คุณภาพ	1,500	82.59
โรงเรียนและศพด.ในเขตพื้นที่ อปท.ที่ใช้เกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน(6แห่ง)	6 แห่ง	100
ร้านค้าในเขตพื้นที่ อปท.ที่ขายเกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน(ร้านทั้งหมด 37 แห่ง)	6 แห่ง	16.21

ส่วนที่ 3 : กิจกรรมที่ดำเนินการ

3.1 กิจกรรมที่ได้ดำเนินงาน มีดังนี้

กิจกรรมที่ 1 - จัดประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานโครงการแก่ผู้เกี่ยวข้อง

- ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคือ เจ้าหน้าที่จาก สถานีอนามัยตำบล ครูอนามัยโรงเรียน ผู้ประกอบการร้านค้า ผู้นำชุมชน นักจัดรายการวิทยุชุมชน และ อสม.

- จำนวนผู้เข้าร่วม รวม 100 คน

- วันที่ดำเนินการ 30 ตุลาคม 2552

- รับผิดชอบโดย อบต.หนองไฮ สถานีอนามัย และคณะกรรมการกองทุนสุขภาพตำบลหนองไฮ

กิจกรรมที่ 2 - จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเกลือเสริมไอโอดีน โรคขาดสารไอโอดีน และฝึกปฏิบัติตรวจวัดปริมาณไอโอดีนในเกลือ

- ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคือ ครูอนามัยโรงเรียน อย.น้อย ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ประกอบการร้านค้า ผู้นำชุมชน นักจัดรายการวิทยุชุมชน และ อสม.
- จำนวนผู้เข้าร่วม รวม 60 คน
- วันที่ดำเนินการ 17 มีนาคม 2553
- รับผิดชอบโดย อบต.หนองไฮ สถานีอนามัย และคณะกรรมการกองทุนสุขภาพตำบลหนองไฮ

กิจกรรมที่ 3 - จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคขาดสารไอโอดีนอย่างสม่ำเสมอ ดังนี้ บ้าน , วัด

1. จัดประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน
2. จัดประชาสัมพันธ์ทางวิทยุชุมชน คลื่น 104.25 วิทยุชุมชนคนนาเลา
 - วันที่ดำเนินการ เดือนเมษายน – กันยายน 2553
 - รับผิดชอบโดยผู้นำชุมชน , นักจัดรายการวิทยุชุมชน คลื่น 104.25 MHz.

โรงเรียน

1. จัดเสียงตามสายในโรงเรียน รับผิดชอบโดยครูอนามัยโรงเรียนและ อย.น้อย
2. จัดกิจกรรม พี่สอนน้อง (ฝึกปฏิบัติตรวจวัดปริมาณสารไอโอดีนในเกลือ)
3. สุ่มตรวจวัดเกลือเสริมไอโอดีนด้วยชุดทดสอบปริมาณไอโอดีนในโรงอาหาร และร้านจำหน่ายอาหารในโรงเรียน
 - วันที่ดำเนินการ เดือนเมษายน – กันยายน 2553
 - รับผิดชอบโดยครูอนามัยโรงเรียนและ อย.น้อย 4 โรงเรียน

กิจกรรมที่ 4 - ออกเยี่ยมบ้าน เพื่อสำรวจการใช้เกลือและสุ่มตรวจวัดเกลือเสริมไอโอดีนด้วยชุดทดสอบปริมาณไอโอดีนในเกลือ (I-Kit)

ในการติดตามการใช้และตรวจวัดเกลือไอโอดีนในครัวเรือน วัด โรงเรียน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามแผนการดำเนินงาน

- วันที่ดำเนินการ เดือนพฤษภาคม 2553
- รับผิดชอบโดย เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยทั้ง 2 แห่ง อย.น้อย 4 โรงเรียน ผดด. และ อสม.

กิจกรรมที่ 5 - จัดกิจกรรมเดินรณรงค์ เพื่อส่งเสริม และสร้างกระแสให้ประชาชนตระหนักถึงประโยชน์ของเกลือเสริมไอโอดีน และผลกระทบต่อพัฒนาการทางสมองและทางร่างกายของเด็กเมื่อขาดสารไอโอดีน

- ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคือ ครูอนามัยโรงเรียน นักเรียน ป.4- 6 ผด. ผู้นำชุมชน และ อสม.
- จำนวนผู้เข้าร่วม รวม 417 คน
- วันที่ดำเนินการ 25 มิถุนายน 2553
- รับผิดชอบโดย อบต.หนองไฮ สถานีอนามัย และคณะกรรมการกองทุนสุขภาพตำบลหนองไฮ

กิจกรรมที่ 6 - ออกติดตาม ตรวจเยี่ยมการดำเนินงานเยี่ยมบ้าน เพื่อค้นหาปัญหาและวางแผนแก้ไขปัญหาร่วมกัน

- วันที่ดำเนินการ 28 กรกฎาคม 2553
- รับผิดชอบโดย อบต.หนองไฮ สถานีอนามัย และคณะกรรมการกองทุนสุขภาพตำบลหนองไฮ

กิจกรรมที่ 7 - สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงานต่อหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไฮ และองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย ผู้สนับสนุนงบประมาณ

- วันที่ดำเนินการ 30 กรกฎาคม 2553
- รับผิดชอบโดย อบต.หนองไฮ และสถานีอนามัย

3.2 การมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆในชุมชน

- อปท.
 - เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน
 - สนับสนุนงบประมาณดำเนินการ
 - จัดทำแผนการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม โดยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง(ส่วนสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม อบต.หนองไฮ สถานีอนามัย โรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผู้ประกอบการร้านค้า ผู้นำชุมชน นักจัดรายการวิทยุ และ อสม.)
 - เป็นศูนย์กลางประสานงาน
 - จัดหาวัสดุดำเนินการ
- เจ้าหน้าที่อนามัย/สถานบริการสาธารณสุข
 - สนับสนุนงานด้านวิชาการ
 - ออกเยี่ยมบ้าน ร่วมกับ อสม. เพื่อสำรวจและสุ่มตรวจวัดปริมาณสารไอโอดีนในเกลือ อาหาร และเครื่องปรุงอาหารอื่นๆ ในครัวเรือน และร้านค้า

- จำหน่ายเกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน ในสถานบริการ
- ติดตามรายงานผลการตรวจ TSH ในทารกแรกเกิดอายุ 2 วันขึ้นไปในระดับตำบล
- ครู/โรงเรียน
 - ควบคุมกำกับ อย.น้อย ในการจัดกิจกรรม ดังนี้
 - ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับเกลือไอโอดีน และโรคขาดสารไอโอดีน ผ่านเสียงตามสาย
 - จัดมุมพื้สอนน้อง (ฝึกปฏิบัติการตรวจปริมาณสารไอโอดีน ด้วยชุดตรวจ I kit)
 - ตรวจวัดปริมาณสารไอโอดีนในเกลือ อาหาร และเครื่องปรุงอาหารอื่นๆ ในโรงอาหาร และร้านจำหน่ายอาหารในโรงเรียน
- เด็ก
 - เข้าร่วมกิจกรรมเดินรณรงค์
 - ฝึกปฏิบัติการตรวจปริมาณสารไอโอดีน ด้วยชุดตรวจ I kit
 - รับข้อมูลความรู้ข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ เพื่อเป็นแรงผลักดัน และโน้มน้าวให้ ผู้ปกครองหรือสมาชิกในครอบครัวให้ความสำคัญในการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีน

- ร้านค้า
 - เข้ารับอบรมให้ความรู้ เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติการจำหน่ายเกลือ

- เป็นเครือข่ายจำหน่ายเกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน จำนวน 21 แห่ง
- ผู้ปกครอง
 - จัดเป็นผู้บริโภค และเป็นเป้าหมายสำคัญ ทำหน้าที่เป็นผู้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคขาดสารไอโอดีน เกลือเสริมไอโอดีน ผ่านสื่อต่างๆ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสมาชิกในครอบครัวในการเลือกซื้อ และบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน
- ผู้นำชุมชน
 - เป็นแกนนำในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคขาดสารไอโอดีน และเกลือเสริมไอโอดีน ทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน

ส่วนที่ 4 : ผลที่ได้รับ

4.1 การประเมินผล ความรู้ และทัศนคติ หลังจบโครงการ

- สุ่มตัวอย่างประเมินความรู้และทัศนคติ หลังดำเนินโครงการ ณ วันที่ 14 เดือนกรกฎาคม 2553 โดยใช้แบบประเมินความรู้และพฤติกรรมการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีน (ชุดเดิม) จำนวน 340 ครั้วเรือน คิดเป็น 18.72 % ครอบคลุม 17 หมู่บ้าน สรุปได้ดังนี้

1. ด้านความรู้เกี่ยวกับโรคขาดสารไอโอดีน และเกลือเสริมไอโอดีน

- ประชาชนร้อยละ 82.06 มีความรู้เกี่ยวกับโรคขาดสารไอโอดีนเพิ่มขึ้น (เพิ่ม 22.06 %)

2. ด้านทัศนคติหรือความเชื่อ

- ประชาชนร้อยละ 67.65 มีความเชื่อว่าเกลือเสริมไอโอดีน สามารถใช้ปรุง ประกอบอาหารแล้วมีความอร่อย รสชาติ กลิ่น สี ไม่เปลี่ยนแปลงไป และสามารถทำปลาไว้ได้

3. ด้านข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ โรคขาดสารไอโอดีน

- ประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ได้รับข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับโรคขาดสารไอโอดีน จากสื่อต่างๆเพิ่มขึ้น เรียงตามลำดับดังนี้ อสม. หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อนบ้าน ป้ายประชาสัมพันธ์ โรงเรียน/ศูนย์เด็กเล็ก การอบรม ร้านค้า/ร้านจำหน่ายเกลือ ผู้ประกอบอาหาร และวิทยุชุมชน

4. ด้านพฤติกรรมการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีน

- ประชาชนร้อยละ 98.82 มีเกลือเสริมไอโอดีนในครั้วเรือน และมีการบริโภคเกลือทุกวัน คิดเป็น 89.29 % นอกจากการได้รับเกลือจากการกระจายเกลือตามโครงการแล้ว ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีแหล่งเลือกซื้อเกลือเสริมไอโอดีนจากร้านค้าในชุมชน ซึ่งเป็นเครือข่ายจำหน่ายเกลือเสริมไอโอดีนที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน จำนวน 21 แห่ง โดยคุณลากที่ถูบรรจุก่อนซื้อ คิดเป็น 79.46 % และจากการ

ผ่านการทดสอบของกองทุนเกลือ 20.54 % ส่วนใหญ่มีการเก็บรักษาเกลือที่ถูกต้อง โดยเก็บไว้ในภาชนะที่ปิดสนิท ไม่ให้ถูกแสงแดดหรือความชื้น คิดเป็น 93.67 %

4.2 การประเมินผลความครอบคลุมของเกลือเสริมไอโอดีนหลังเริ่มโครงการ

- สำรวจคุณภาพเกลือเสริมไอโอดีน ทั้ง 17 หมู่บ้าน ทุกครัวเรือน รวม 1,816 ครัวเรือน โดยเจ้าหน้าที่อนามัยและ อสม. เก็บข้อมูล ณ วันที่ 14 กรกฎาคม 2553 รายละเอียดดังนี้

ตัวชี้วัด หลังเริ่มโครงการ	จำนวน ครัวเรือน	คิดเป็น ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	1,816	
ครัวเรือนที่ได้สำรวจคุณภาพเกลือเสริมไอโอดีน	1,816	100
ครัวเรือนที่มีเกลือเสริมไอโอดีนที่ได้คุณภาพ	1,760	96.91
โรงเรียนและศพด.ในเขตพื้นที่ อปท.ที่ใช้เกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน(6แห่ง)	6 แห่ง	100
ร้านค้าในเขตพื้นที่ อปท.ที่ขายเกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน (ร้านทั้งหมด 37 แห่ง)	21 แห่ง	56.76

4.3 ข้อมูลทุติยภูมิ

รายงานผลการตรวจ TSH ในทารกแรกเกิดอายุ 2 วันขึ้นไป ในเขตพื้นที่ตำบลหนองไฮ รายงานโดยโรงพยาบาลวาปีปทุม มีรายละเอียดดังนี้

ปี พ.ศ. 2551

- ผลการตรวจ TSH ในทารกแรกเกิดอายุ 2 วันขึ้นไปในตำบลทั้งหมด จำนวน 82 คน พบว่าเด็กแรกเกิดอายุ 2 วันขึ้นไปมีปริมาณ TSH ในซีรัมมากกว่า 11.25 มล.ยูนิต/ลิตร จำนวน 2 คน คิดเป็น 2.43%

ปี พ.ศ. 2552

- ผลการตรวจ TSH ในทารกแรกเกิดอายุ 2 วันขึ้นไปในตำบลทั้งหมด จำนวน 67 คน พบว่าเด็กแรกเกิดอายุ 2 วันขึ้นไปมีปริมาณ TSH ในซีรัมมากกว่า 11.25 มล.ยูนิต/ลิตร จำนวน 2 คน คิดเป็น 2.98%

ปี พ.ศ. 2553

- ผลการตรวจ TSH ในทารกแรกเกิดอายุ 2 วันขึ้นไปในตำบลทั้งหมด จำนวน 33 คน พบว่ามีปริมาณ TSH ในซีรัมไม่เกิน 11.25 มล.ยูนิต/ลิตร ทุกคน

รวบรวมและรายงานผลโดย สอ.บุรพาสามักคี ข้อมูล ณ วันที่ 1 กรกฎาคม 2553

4.4 ในแผนประจำปี 2553

อบต.หนองไฮ ร่วมกับกองทุนสุขภาพตำบลหนองไฮ จัดทำแผนปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข ประจำปี 2553 โครงการส่งเสริมการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีน ตั้งงบประมาณสมทบไว้ จำนวน 49,475 บาท

ส่วนที่ 5 : สิ่งที่ได้เรียนรู้

5.1 ปัจจัยความสำเร็จ

- การทำงานเป็นทีม เป็นเครือข่ายร่วมกันหลายๆหน่วยงานร่วมกัน

5.2 อุปสรรค และแนวทางแก้ไข

อุปสรรค

- ความเชื่อ วิถีชีวิต และพฤติกรรมการบริโภคของประชาชน เช่นบางครอบครัวใช้น้ำปลา ร้าปรุงอาหาร แทนเกลือ และน้ำปลา
- ประชาชนส่วนหนึ่งยังรอให้หน่วยงานราชการจัดซื้อเกลือให้

แนวทางแก้ไข

- ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ และรณรงค์สร้างกระแสให้เกิดความตระหนัก เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
- ใช้มาตรการทางสังคมประกอบกับนโยบายระดับชาติผลักดันให้ร้านค้า ทุกแห่งจำหน่ายเกลือเสริมไอโอดีนที่ได้คุณภาพ มาตรฐาน
- อสม.ทุกหมู่บ้าน จัดตั้งกองทุนและจำหน่ายเกลือเกลือเสริมไอโอดีนที่ได้คุณภาพ เพื่อให้มีความครอบคลุม

5.3 สิ่งที่คิดว่าต้องทำเพิ่มเติมอีก เพื่อให้ทุกครัวเรือนในตำบลใช้เกลือเสริมไอโอดีนที่ได้คุณภาพ

- ผลักดันให้ร้านค้าทุกแห่งจำหน่ายเกลือเสริมไอโอดีนที่ได้คุณภาพ มาตรฐาน
- จัดตั้งกองทุนจำหน่ายเกลือให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน
- เกาะติดกันครัว เป็นการประชาสัมพันธ์ เชิงลึก เพื่อการเข้าถึงประชาชนทุกครัวเรือน

5.4 โครงการหรือกิจกรรมที่ทำต่อเนื่อง

อบต.หนองไฮ ร่วมกับ สถานีอนามัย และ กองทุนสุขภาพตำบลหนองไฮ ดำเนินงานโครงการส่งเสริมการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีน ประจำปี 2554 เพื่อผลักดันให้บรรลุเป้าหมาย ตามกิจกรรมต่อไปนี้

- ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ และรณรงค์สร้างกระแสให้เกิดความตระหนัก เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภค เป็นการประชาสัมพันธ์ เชิงลึก เพื่อการเข้าถึงประชาชนทุกครัวเรือน
- ร้านค้าจำหน่ายเกลือเสริมไอโอดีนที่ได้คุณภาพ มาตรฐาน 100%
- จัดตั้งกองทุนจำหน่ายเกลือในชุมชน ครอบคลุม 17 หมู่บ้าน

ความคิดเห็นของชุมชน ต่อผลที่ได้รับจากโครงการ

“ฉันรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโรคขาดสารไอโอดีน จากผู้ใหญ่บ้านพูดทางหอกระจายข่าว ฉันจึงรู้ว่าคนเป็นโรคคอพอก มันเกี่ยวข้องกับอาการกินเกลือไอโอดีน เด็กกินเกลือไอโอดีนแล้วจะฉลาด รู้อย่างนี้ ฉันก็ซื้อเกลือที่เสริมไอโอดีนมาให้หลานกินตั้งนานแล้ว”

นางจันทร์ แม่บ้าน พลมาศ อายุ 53 ปี

“ฉันพาหลานไปหาหมอที่อนามัย พอหมอจะตรวจมันก็หันไปคูทีวี ไม่ใส่ใจให้หมอตรวจ หมอจึงพูดว่า ถ้าหนูอยากฉลาดเหมือนเด็กในทีวี หนูต้องกินเกลือไอโอดีนทุกวันนะ ที่อนามัยก็มีขาย ฉันจึงซื้อเกลือที่เสริมไอโอดีนที่สถานีอนามัยมาใช้ เพราะหลานจะได้ฉลาด สมองดี เหมือนเด็กในทีวีไง”

นางทอง สกุลแก้ว แม่บ้าน อายุ 67 ปี

“มีหมออนามัย และ อสม.มาตรวจเกลือที่ร้าน บอกว่าเกลือที่ขายไม่ใช่เกลือเสริมไอโอดีน ไม่ผ่าน ฉันตกใจ เขาบอกว่าเกลือที่มีประโยชน์ป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนได้ คือเกลือเสริมไอโอดีน ฉันจึงไปซื้อเกลือเสริมไอโอดีน มาขาย คนในชุมชนจะได้กินเกลือเสริมไอโอดีน และไม่เป็นโรค”

นางทองสี ปะกัระเค เจ้าของร้านชำ อายุ 71 ปี

“ผมเป็นผู้บริหาร ก็ฟังรู้ว่าเกลือเสริมไอโอดีน มันมีประโยชน์และสำคัญต่อชีวิตของคนเรามาก ยิ่งพวกเด็กๆควรจะได้กินอย่างสม่ำเสมอ เขาจะได้ฉลาด สมองดี โครงการนี้ชุมชนเขาให้ความสนใจมากนะ เห็นร้านค้าหลายแห่งเขาเริ่มนำเกลือพวกนี้มาขาย ผู้คนตื่นตัวซื้อกินกันเยอะ อย่างนี้จะต้องต่อยอดโครงการไปเรื่อยๆ เพื่อให้โรคขาดสารไอโอดีนหมดไปจริงๆ ”

นายจรัส ประพันธ์ นายก อบต. อายุ 55 ปี

“แต่ก่อนเคยเห็นหมออนามัยเอาน้ำไอโอดีนมาหยอดตามตุ่มให้คนดื่มกิน ช่วงหลังมานี้เป็นเกลือมาแทน ผมประกาศประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเกลือไอโอดีนทุกสัปดาห์ คนสนใจนะ เขามักมาถามหาว่าซื้อได้ที่ไหน ร้านไหนมีขาย ร้านค้าชุมชนเราขายไหม ทุกวันนี้ร้านค้าชุมชนก็มีขาย คนก็ซื้อกินเยอะนะ โครงการอย่างนี้ดี ควรจะทำทุกปี”

นายสมร ปาปะขำ ผู้ใหญ่บ้าน อายุ 52 ปี

ตัวอย่างที่ 3: องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวแดง อ.ศีลาแลด จ.ศรีสะเกษ

ส่วนที่ 1 : กรอบการดำเนินงาน และข้อมูลทั่วไป

วัตถุประสงค์ของโครงการ	1. เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนในตำบลหนองบัวแดงมีการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนที่มีคุณภาพ โดยมีความครอบคลุมการใช้เกลือเสริมไอโอดีนที่มีคุณภาพในครัวเรือนไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 2. เพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกแห่งมีการใช้เกลือเสริมไอโอดีนในอาหารกลางวันจัดให้เด็กรับประทาน 3. เพื่อให้ประชาชนในตำบลหนองบัวแดงมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการได้รับสารไอโอดีนที่เพียงพอ และมีการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนที่มีคุณภาพ 4. เพื่อผลักดันให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการรณรงค์ให้ครัวเรือนมีการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนที่มีคุณภาพ
พื้นที่เป้าหมาย	● 9 หมู่บ้าน 912 หลังคาเรือน ● 4 โรงเรียน โรงเรียนบ้านหนองบัวแดง โรงเรียนบ้านทัพช่วยหนองพอก โรงเรียนบ้านหลักด่านหนองจอก โรงเรียนดงเค็งตุ้ ● 1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวแดง ● 21 ร้านขายของชำ/กองทุนร้านค้าหมู่บ้าน ● 9 ร้านผู้ปรุงอาหาร
ระยะเวลาดำเนินงาน	ตุลาคม 2552 – กันยายน 2553
หน่วยงานที่รับผิดชอบ	● เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ● องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวแดง

ข้อมูลทั่วไปของตำบล

-จำนวนหมู่บ้าน/หลังคาเรือนในตำบล

9 หมู่บ้าน 912 หลังคาเรือน

-จำนวนประชากรในตำบล(ชาย/หญิง)

มีประชากรทั้งสิ้น 4,441 คน

ชาย 2,236 คน

หญิง 2,205 คน

-จำนวนประชากรเด็กในตำบล(0-18ปี) 1,179 คน

-สถานศึกษา สถานบริการสาธารณสุข

มีโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสสังกัด 1 แห่ง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง

วัด 7 แห่ง

องค์การบริหารส่วนตำบล 1 แห่ง

สถานีอนามัย 1 แห่ง

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลพื้นฐาน ก่อนการดำเนินงาน (baseline)

ผลของการวัดความรู้เกี่ยวกับโรคขาดสารไอโอดีนก่อนกิจกรรม

(ข้อมูลจากแบบสำรวจการใช้เกลือเสริมไอโอดีน ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ปรุงอาหาร ประชาชนทั่วไป และแบบสำรวจเกลือไอโอดีนในร้านค้า เดือนมกราคม 2553) พบว่า

ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องโรคขาดสารไอโอดีน แต่เคยชินกับการบริโภคเกลือกระสอบ เพราะหาซื้อได้ง่ายจากรถเร่ ในขณะที่เกลือไอโอดีนหาซื้อยากและมีราคาแพง

ร้านค้าบางร้านเท่านั้นที่จำหน่ายเกลือไอโอดีนที่มีคุณภาพ บางร้านไม่นำมาจำหน่ายเพราะผู้บริโภคไม่ซื้อรับประทาน

ข้อมูลพื้นฐาน(baseline)ความครอบคลุมของเกลือเสริมไอโอดีนก่อนเริ่มโครงการ

ข้อมูลจากสถานีอนามัยหนองบัวแดง เดือน มกราคม 2552

ตัวชี้วัดก่อนเริ่มโครงการ	จำนวนครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	902	100
ครัวเรือนที่ได้รับการสำรวจคุณภาพเกลือเสริมไอโอดีน	656	68.91
ครัวเรือนที่มีเกลือเสริมไอโอดีนได้คุณภาพ	155	23.63
โรงเรียน/ สพด. ในเขตพื้นที่ อปท. ที่ใช้เกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน	4/1	100
โรงเรียน	4	100
สพด.	1	100
ร้านค้าในเขตพื้นที่ อปท. ที่ขายเกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน	21/9	100
ร้านค้า	12	57.14
ผู้ปรุงอาหาร	5	55.55

ข้อมูลจากสถานีอนามัยหนองบัวแดง เดือน กรกฎาคม 2552

ตัวชี้วัดก่อนเริ่มโครงการ	จำนวนครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	902	100
ครัวเรือนที่ได้รับการสำรวจคุณภาพเกลือเสริมไอโอดีน	732	81.15
ครัวเรือนที่มีเกลือเสริมไอโอดีนได้คุณภาพ	306	41.80
โรงเรียน/ สพด. ในเขตพื้นที่ อปท. ที่ใช้เกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน	4/1	100
โรงเรียน	4	100
สพด.	1	100
ร้านค้าในเขตพื้นที่ อปท. ที่ขายเกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน	21/9	100
ร้านค้า	14	66.66
ผู้ปรุงอาหาร	5	55.55

ข้อมูลจากสถานีอนามัยหนองบัวแดง เดือน มกราคม 2553

ตัวชี้วัดก่อนเริ่มโครงการ	จำนวนครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	912	100
ครัวเรือนที่ได้รับการสำรวจคุณภาพเกลือเสริมไอโอดีน	749	82.13
ครัวเรือนที่มีเกลือเสริมไอโอดีนได้คุณภาพ	486	64.89
โรงเรียน/ สพด. ในเขตพื้นที่ อปท. ที่ใช้เกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน	4/1	100
โรงเรียน	4	100
สพด.	1	100
ร้านค้าในเขตพื้นที่ อปท. ที่ขายเกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน	21/9	100
ร้านค้า	15	71.42
ผู้ปรุงอาหาร	6	66.66

หมายเหตุ เก็บข้อมูลครอบคลุม 9 หมู่บ้าน ตรวจสอบคุณภาพเกลือเสริมไอโอดีนทุกหลังคาเรือนที่เข้าบ้านอยู่จริงตามห้วงเวลาที่กำหนดตรวจทุก 6 เดือน (มกราคม กรกฎาคม) โดย อสม. และ อย.น้อย

ตรวจคุณภาพเกลือเสริมไอโอดีนในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุก 6 เดือน โดยเจ้าหน้าที่
สาธารณสุขและ อย.น้อย

ส่วนที่ 3 : กิจกรรมที่ดำเนินการ

3.1 กองทุนเกลือเสริมไอโอดีนในชุมชน

-เนื้อหาของกิจกรรม

รณรงค์ให้บริโภคเกลือเสริมไอโอดีน

จัดหา/จำหน่ายเกลือเสริมไอโอดีนที่มีคุณภาพสู่ชุมชน

รณรงค์ให้ความรู้เรื่องโรคขาดสารไอโอดีน

-ผู้ร่วมกิจกรรม

ชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 403 คน

ชมรม อสม. จำนวน 79 คน

-วันที่ดำเนินการ

ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2550- ปัจจุบัน

-ผู้รับผิดชอบ หรือผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

ชมรมผู้สูงอายุ

ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

สถานีอนามัยหนองบัวแดง

3.2 สถานีวันเสาร์สร้างสุขสู่สุขภาวะ

-เนื้อหาของกิจกรรม

รณรงค์ให้ความรู้ด้านสาธารณสุขผ่านหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน

-ผู้ร่วมกิจกรรม ชมรม อย.น้อย 4 โรงเรียน จำนวน 70 คน

ชมรม อสม. จำนวน 79 คน

ผู้นำชุมชน จำนวน 27 คน

สมาชิก อบต. จำนวน 18 คน

-วันที่ดำเนินการ

ปีงบประมาณ 2550-ปัจจุบัน

-ผู้รับผิดชอบ หรือผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

ชมรม อย.น้อย

ชมรม อสม.

ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวแดง

3.3 เครือข่าย อย.น้อย ตำบลหนองบัวแดง

-เนื้อหาของกิจกรรม

ให้ความรู้เรื่องเกลือเสริมไอโอดีน โรคขาดสารไอโอดีน

การตรวจหาสารไอโอดีนในเกลือเสริมไอโอดีนโดยใช้ชุดทดสอบ ไอ-กิท

รณรงค์ตรวจคุณภาพเกลือเสริมไอโอดีนในโรงเรียน/ชุมชน

-ผู้ร่วมกิจกรรม

แกนนำชมรม อย.น้อย 4 โรงเรียน จำนวน 70 คน

ครูอนามัยโรงเรียน 4 คน

ผู้ปรุงอาหารในโรงเรียน 4 คน

เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยหนองบัวแดง 5 คน

-วันที่ดำเนินการ

ตั้งแต่ปีการศึกษา 2551- ปัจจุบัน

-ผู้รับผิดชอบ หรือผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

ชมรม อย.น้อย

ชมรม อสม.

ชมรมผู้สูงอายุ

สถานีอนามัยหนองบัวแดง

3.4 การคุ้มครองผู้บริโภคในชุมชน

-เนื้อหาของกิจกรรม

การเลือกซื้อเกลือเสริมไอโอดีนที่มีคุณภาพมาตรฐาน

การตรวจร้านค้าขายของชำในชุมชน/การตรวจร้านอาหารในชุมชน

พบ.เกลือบริโภค

สนับสนุนฝึกฝนเพื่อนให้กับผู้ปรุงอาหารที่ใช้เกลือเสริมไอโอดีน

ประกาศเกียรติคุณร้านค้าที่จำหน่ายเกลือเสริมไอโอดีนที่มีคุณภาพมาตรฐาน

-ผู้ร่วมกิจกรรม

ผู้ประกอบการร้านขายของชำ/กองทุนร้านค้าหมู่บ้าน/ร้านอาหาร/อสม./

อย.น้อย จำนวน 65 คน

-วันที่ดำเนินการ

เดือนมีนาคม 2553

-ผู้รับผิดชอบ หรือผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

ชมรมคุ้มครองผู้บริโภคตำบลหนองบัวแดง

ชมรม อสม.

ชมรม อช.น้อย

สถานีนามัยหนองบัวแดง

3.5 สถานพื้นบัณฑิตน้อย

-เนื้อหาของกิจกรรม

ให้ความรู้เรื่องเกลือเสริมไอโอดีน โรคขาดสารไอโอดีน

สนับสนุนตัวอย่างเกลือเสริมไอโอดีนที่มีคุณภาพมาตรฐานในวันจบการศึกษา

-ผู้ร่วมกิจกรรม

เด็กก่อนวัยเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หนองบัวแดง

ผู้ปกครอง/ผู้ดูแลเด็ก

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวแดง

ชมรมผู้สูงอายุ

สถานีนามัยหนองบัวแดง

-วันที่ดำเนินการ

เดือนมีนาคม 2553

-ผู้รับผิดชอบ หรือผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

ชมรม อสม.

ชมรมผู้สูงอายุ

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวแดง

สถานีนามัยหนองบัวแดง

ผู้ปกครอง/ผู้ดูแลเด็ก

3.6 สายใยรักแห่งครอบครัว

-เนื้อหาของกิจกรรม

รณรงค์ให้บริโภคเกลือเสริมไอโอดีน

รณรงค์ให้ความรู้เรื่องโรคขาดสารไอโอดีน

สนับสนุนเกลือเสริมไอโอดีนที่มีคุณภาพมาตรฐาน

-ผู้ร่วมกิจกรรม

หญิงตั้งครรภ์ในเขตบริการสถานีนามัยหนองบัวแดง

-วันที่ดำเนินการ

ปีงบประมาณ 2550-ปัจจุบัน

-ผู้รับผิดชอบ หรือผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดศรีสะเกษ

เครือข่ายบริการสุขภาพราษีไศล-ศิลาลาด

สถานีนามัยหนองบัวแดง
ชมรมผู้สูงอายุ
ชมรมสายใยรักแห่งครอบครัว

3.1.7 ประชาคมหมู่บ้านการป้องกันและควบคุมโรคขาดสารไอโอดีนโดยชุมชนมีส่วนร่วม

-เนื้อหาของกิจกรรม

สถานการณ์การบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนในชุมชน
สถานการณ์การจำหน่ายเกลือเสริมไอโอดีนในชุมชน
ให้ความรู้เรื่องเกลือเสริมไอโอดีน โรคขาดสารไอโอดีน
รณรงค์ให้บริโภคเกลือเสริมไอโอดีน
ประชาคมหาข้อตกลงการบริโภค/จำหน่ายเกลือเสริมไอโอดีนในชุมชน
ประชาคมหาข้อตกลงมาตรการควบคุมการขายเกลือสินเธาว์ในชุมชน

-ผู้ร่วมกิจกรรม

ประชาชน 9 หมู่บ้าน

-วันที่ดำเนินการ

วันที่ 14-24 มิถุนายน 2553

-ผู้รับผิดชอบ หรือผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

ประชาชน 9 หมู่บ้าน

ชมรม อสม.

ชมรมผู้สูงอายุ

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวแดง

สถานีนามัยหนองบัวแดง

ผู้นำชุมชน

3.1.8 วันไอโอดีนแห่งชาติ

-เนื้อหาของกิจกรรม

สถานการณ์การบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนในชุมชน
สถานการณ์การจำหน่ายเกลือเสริมไอโอดีนในชุมชน
ให้ความรู้เรื่องเกลือเสริมไอโอดีน โรคขาดสารไอโอดีน
รณรงค์ให้บริโภคเกลือเสริมไอโอดีน
จัดกิจกรรมการนำเสนอผลการประชาคมทั้ง 9 หมู่บ้านโดยผู้นำชุมชน/อบต./

ประชาชน

กิจกรรมมอบใบประกาศเกียรติคุณให้กับร้านค้าที่จำหน่ายเกลือเสริมไอโอดีนที่

มีคุณภาพมาตรฐาน ผู้ปรุงอาหารที่ใช้เกลือเสริมไอโอดีนตลอดจนโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ใช้เกลือเสริมไอโอดีนปรุงอาหารกลางวัน

กิจกรรมมอบผ้ากันเปื้อนให้กับผู้ปรุงอาหารที่ใช้เกลือเสริมไอโอดีนปรุงอาหารโดยชมรมคุ้มครองผู้บริโภคสถานีนามัยหนองบัวแดง

กิจกรรมการแสดงสื่อสารให้ข้อมูล/ความรู้เรื่องไอโอดีนโดยโรงเรียนทั้ง 4 แห่ง

1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ การแสดงละครของโรงเรียนบ้านหนองบัวแดง โรงเรียนบ้านดงเค็งคู่ การกล่าวสุนทรพจน์โรงเรียนบ้านหลักด่านหนองจอก จินตลีลาประกอบเพลงโรงเรียนบ้านทัพสาวหนองพอกและชมรมทูปีนัมเบอร์วันตำบลหนองบัวแดง

กิจกรรมการแจกตัวอย่างเกลือเสริมไอโอดีนที่มีคุณภาพโดยกองทุนเกลือเสริมไอโอดีนชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองบัวแดงร่วมกับสถานีนามัยหนองบัวแดง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวแดง

กิจกรรมสาธิตการตรวจหาสารไอโอดีนในเกลือ โดยชมรม อย.น้อยโรงเรียนบ้านหนองบัวแดง

กิจกรรมนำผู้ปรุงอาหารที่ใช้เกลือเสริมไอโอดีนในการปรุงอาหาร ออกร้านให้บริการอาหารกลางวันแก่ผู้ร่วมงาน ได้แก่ ข้าวมันไก่เสริมไอโอดีน ขนมจีนเสริมไอโอดีน ขนมต้มเสริมไอโอดีน

จัดบริการน้ำดื่มเสริมไอโอดีนให้กับผู้ร่วมงานได้บริโภค

จัดนิทรรศการให้ความรู้เรื่องโรคขาดสารไอโอดีนและการเลือกซื้อเกลือเสริมไอโอดีนที่มีคุณภาพ

-ผู้ร่วมกิจกรรมคือ

นักเรียนจากโรงเรียน 4 แห่ง

เด็กก่อนวัยเรียนจากศูนย์เด็กเล็ก 1 แห่ง

ผู้นำชุมชน/ประชาชน 9 หมู่บ้าน

ชมรมคุ้มครองผู้บริโภค

ชมรม อย.น้อย

ชมรม อสม.

ชมรมผู้สูงอายุ

สถานีนามัยหนองบัวแดง

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวแดง

รวมทั้งสิ้น 310 คน

-วันที่ดำเนินการ

25 มิถุนายน 2553

-ผู้รับผิดชอบ หรือผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

นักเรียนจากโรงเรียน	4 แห่ง
เด็กก่อนวัยเรียนจากศูนย์เด็กเล็ก	1 แห่ง
ผู้นำชุมชน/ประชาชน	9 หมู่บ้าน
ชมรมคุ้มครองผู้บริโภค	
ชมรม อย.น้อย	
ชมรม อสม.	
ชมรมผู้สูงอายุ	
สถานีอนามัยหนองบัวแดง	
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวแดง	

3.2 การมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆในชุมชน

-องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวแดง

-เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยหนองบัวแดง - พัฒนาระบบการกระจายเกลือไอโอดีนในชุมชนโดยผ่านกองทุนเกลือเสริมไอโอดีน สรุปรบทเรียนการทำงานอย่างต่อเนื่องทำให้เห็นปัญหาและความต้องการของชุมชน และกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้การป้องกันและควบคุมโรคขาดสารไอโอดีนในชุมชน รวมถึงการเชื่อมประสานในการดำเนินกิจกรรมต่างๆทั้งในส่วนของการประชุมชี้แจง การประชุม การตรวจคุณภาพเกลือ การจัดงานวันไอโอดีนแห่งชาติ ประสานความร่วมมือของภาคีที่เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และยังให้การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมในชุมชน สนับสนุนข้อมูลวิชาการที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

-ครู/โรงเรียน/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

-นักเรียน/อย.น้อย

-ร้านค้า/ผู้ปรุงอาหาร

-ผู้ปกครอง

-ผู้นำชุมชน/ประชาชน - รับรู้ปัญหาและหาทางออกร่วมกัน ร่วมค้นหาแนวทางมาตรการในการส่งเสริมการใช้เกลือเสริมไอโอดีนและการแก้ไขปัญหาโรคเร่ขายเกลือที่ไม่มีไอโอดีน โดยผ่านเวทีประชุม และนำเสนอผลการประชุม เพื่อผลักดันเป็นนโยบาย/มาตรการ/ข้อบังคับ/ข้อตกลงในระดับตำบล ให้ความร่วมมือในการรณรงค์กระจายเกลือเสริมไอโอดีนในชุมชน แจกข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องให้ชุมชนทราบอย่างต่อเนื่อง

ส่วนที่ 4 : ผลที่ได้รับ

4.1 การประเมินผล ความรู้และทัศนคติหลังจบโครงการ

-ผลของการวัดความรู้เกี่ยวกับโรคขาดสารไอโอดีนหลังกิจกรรม(เช่น สาเหตุและวิธีป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน โดยใช้แบบสำรวจการใช้เกลือเสริมไอโอดีน ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ปรุงอาหาร ประชาชนทั่วไป และแบบสำรวจเกลือไอโอดีนในร้านค้า เดือนกรกฎาคม 2553

- หญิงตั้งครรภ์และผู้ปรุงอาหารส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับโรคขาดสารไอโอดีน ในขณะที่ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับโรคขาดสารไอโอดีนอยู่ในระดับปานกลาง
- ร้านค้ามีความรู้เกี่ยวกับโรคขาดสารไอโอดีนและให้ความร่วมมือในการจำหน่ายเกลือไอโอดีนที่มีคุณภาพจากการสนับสนุนของกองทุนเกลือ

4.2 การประเมินผลความครอบคลุมของเกลือเสริมไอโอดีน หลังโครงการ ข้อมูลจากสถานีอนามัยหนองบัวแดง เดือน กรกฎาคม 2553

ตัวชี้วัดก่อนเริ่มโครงการ	จำนวนครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	912	100
ครัวเรือนที่ได้รับการสำรวจคุณภาพเกลือเสริมไอโอดีน	852	93.42
ครัวเรือนที่มีเกลือเสริมไอโอดีนได้คุณภาพ	848	92.98
โรงเรียน/ ศพด.ในเขตพื้นที่ อปท.ที่ใช้เกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน	4/1	100
โรงเรียน	4	100
ศพด.	1	100
ร้านค้าในเขตพื้นที่ อปท.ที่ขายเกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน	21/9	100
ร้านค้า	21	100
ผู้ปรุงอาหาร	9	100

หมายเหตุ เก็บข้อมูลครอบคลุม 9 หมู่บ้าน ตรวจสอบคุณภาพเกลือเสริมไอโอดีนทุกหลังคาเรือนที่เข้าบ้านอยู่จริงตามห้วงเวลาที่กำหนดตรวจทุก 6 เดือน (มกราคม กรกฎาคม) โดย อสม. และ อย.น้อย
ตรวจสอบคุณภาพเกลือเสริมไอโอดีนในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุก 6 เดือน โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและ อย.น้อย

ส่วนที่ 5 : สิ่งที่ได้เรียนรู้

5.1 ปัจจัยความสำเร็จ

- การใช้ปัญหาและความต้องการของชุมชนเป็นตัวตั้ง – การเก็บข้อมูลการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนในชุมชนโดย อสม. และ อย.น้อย ทำให้ชุมชนรู้ถึงสถานการณ์การบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนว่าอยู่ในระดับที่ควรได้รับการแก้ไข และชุมชนได้นำปัญหาที่พบมาเป็นตัวตั้ง เพื่อทางทางแก้ไขปัญหา

ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการตามบริบท เป็นการเรียนรู้ปัญหาด้วยตนเอง โดยมีองค์การที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลและสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น

- **การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหา** - ปัญหาการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนมีความครอบคลุมอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเทียบกับเกณฑ์ขององค์การอนามัยโลกที่กำหนดให้ครัวเรือนมีการใช้เกลือเสริมไอโอดีนครอบคลุมที่ร้อยละ 90 เป็นปัญหาในชุมชนที่พบมาอย่างต่อเนื่อง และการกระจายเกลือเสริมไอโอดีนในชุมชนเป็นบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวคนในชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของปัญหาและเป็นผู้ที่อยู่กับปัญหาได้เกิดการเรียนรู้ และร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาด้วยการประชาคม โดยมีองค์กรที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน
- **การสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย** - การพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายเป็นอีกหนึ่งปัจจัย ที่ทำให้การเข้าถึงปัญหาและการแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยการสร้างและพัฒนาเครือข่าย อสม. อย.น้อย และผู้เกี่ยวข้อง ในการตรวจหาสารไอโอดีนในเกลือได้ครอบคลุมสนับสนุนน้ำยาไอ-คิท อย่างเพียงพอ พร้อมทั้งการให้ความรู้ทางวิชาการ สถานการณ์การบริโภคเกลือไอโอดีนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ชุมชนเกิดการตื่นตัว และมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของเครือข่าย รวมถึงความเข้มแข็งของการกระจายเกลือไอโอดีนในชุมชนโดยบริการถึงหลังคาเรือน การให้ความรู้รายบุคคลและรายกลุ่ม ทำให้ประชาชนในชุมชนรับรู้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องและความสำคัญของการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีน
- **การเชื่อมประสานการทำงานร่วมกันขององค์กรและภาคี** - การประสานงานในชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เป็นการสร้างความต่อเนื่อง ลดขั้นตอน ตลอดจนปัญหาในการทำงาน เนื่องจากความใกล้ชิด ความสัมพันธ์ที่ดีขององค์กรในท้องถิ่นเป็นปัจจัยของการทำงานร่วมกันในชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดความตระหนักรู้ในปัญหาร่วมกัน ส่งผลให้การเชื่อมประสานกิจกรรมต่างๆเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในการแก้ไขปัญหาที่ถูกตรงกับความต้องการของชุมชน

5.2 อุปสรรคและแนวทางแก้ไข

อุปสรรค-ความเคยชินในการใช้เกลือกระสอบ เพราะมีราคาถูกและหมักปลาทำได้

แนวทางแก้ไข-บังคับใช้กฎหมาย/พรบ.ที่เกี่ยวข้องในการห้ามจำหน่ายเกลือที่ไม่มีไอโอดีน และให้ความรู้กระตุ้นให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของไอโอดีนอย่างต่อเนื่อง

แนวทางแก้ไข-ปรับปริมาณหรือรูปแบบของไอโอดีนให้ใช้ทำปลาได้ในราคาถูก

อุปสรรค-ร้านค้าในหมู่บ้านจำหน่ายเกลือไอโอดีนไม่ต่อเนื่อง

แนวทางแก้ไข-สนับสนุนให้ร้านค้าจำหน่ายเกลือไอโอดีน โดยผ่านการสนับสนุนของกองทุนเกลือไอโอดีน กระจายและส่งเกลือไอโอดีนให้ร้านค้าด้วยการตรวจเกลือไอโอดีนคงเหลือทุกเดือน และนำส่งหากพบว่าหมด

5.3 สิ่งที่ต้องทำเพิ่มเติมอีก เพื่อให้ทุกครัวเรือนในตำบลใช้เกลือเสริมไอโอดีนที่มีคุณภาพ

การตั้งทีมตรวจคุณภาพเกลือไอโอดีนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

การกระจายเกลือไอโอดีนให้ประชาชนเข้าถึงง่ายเพื่อส่งเสริมการบริโภคเกลือไอโอดีน

การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการควบคุมผู้จำหน่ายเกลือที่ไม่มีไอโอดีน

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาในชุมชนในการบริโภคเกลือไอโอดีน

5.4 โครงการหรือกิจกรรมที่ทำต่อเนื่อง

โครงการส่งเสริมการใช้เกลือไอโอดีนในการบริโภคและการถนอมอาหาร(ทำปลาาร้า)

กองทุนเกลือเสริมไอโอดีนในชุมชน

พัฒนาศักยภาพเครือข่ายในการรณรงค์ให้ประชาชนบริโภคเกลือไอโอดีน

ความคิดเห็นของชุมชน

“ผมไม่เคยรู้มาก่อนจริงๆว่าสารไอโอดีนในเกลือจำเป็นต่อความฉลาดของคนทุกวัย คนงานที่ทำทนายของ ผมไม่ใช่เกลือไอโอดีนเลย ต่อไปต้องบอกให้รู้ว่ามีค่าสำคัญและต้องกินเกลือไอโอดีนเท่านั้น”

นายจรูณ สาลีวัน นายกอบต.หนองบัวแดง อายุ 56 ปี

“ทำไมเกลือไอโอดีนมีประโยชน์มากมายขนาดนี้ ถ้าขายรู้แต่แรก ยายจะไม่ซื้อเลยเกลือกระสอบ ให้เขาเอา เกลือไอโอดีนมาส่งให้ยายซัก 100 บาทนะ ขอบคุณหมอมากจ๊ะ”

นางแถว ทองสาย แม่ค้าขายซีโครงไก่อ่าง อายุ 62 ปี

“ที่ร้านซื้อเกลือมาจากร้านค้าส่ง เป็นยี่ห้อที่ขายมานาน อสม.มาตรวจสอบก็พบว่ามาตรฐานตามกำหนด ก็ ดีใจนะค่ะที่มีส่วนร่วมในการขายเกลือที่มีไอโอดีนและมีคุณภาพให้ชุมชนเรา”

นันทวัน วรรณวงษ์ แม่ค้าร้านขายของชำ ม.6 อายุ 35 ปี

“เป็น อสม.ก็ต้องใช้เกลือเสริมไอโอดีนในการทำงานมชึค่ะ เป็นตัวอย่างให้เขาเห็นว่าเราใส่ใจสุขภาพ และ เกลือไอโอดีนก็มีสีขาวสะอาด อยู่ในซองอย่างดี หยิบใช้ง่ายค่ะ”

นางกุหลาบ หมวกคำ อสม.หมู่ 1/แม่ค้าขนมต้ม อายุ 40 ปี

“ถ้าเราให้ความรู้คนในชุมชนให้ทราบถึงประโยชน์ของเกลือเสริมไอโอดีน เขาก็มาซื้อเกลือเสริมไอโอดีนไปกินทั้งนั้นแหละ คนที่ยังไม่กินคือคนที่ยังไม่รู้”

คำทิ เพชรรักษา ประธานชมรมผู้สูงอายุ/กองทุนเกลือเสริมไอโอดีน อายุ 68 ปี

“อาหารกลางวันที่โรงเรียนก็ใช้เกลือเสริมไอโอดีนปรุง เพราะ อบ.น้อยได้รับความรู้เรื่องนี้จากเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย และนำมาดำเนินการในโรงเรียนค่ะ”

นางทองพูน ศรีมีเทียน ครูอนามัยโรงเรียนบ้านหลักด่านหนองจอก อายุ 51 ปี

“ครั้งแรกได้รับการสนับสนุนเกลือเสริมไอโอดีนจากสถานีอนามัยไปใช้ในการปรุงอาหารสำหรับเด็ก และได้รับรู้ถึงความสำคัญในการพัฒนาสมอง พัฒนาร่างกาย ที่ศูนย์ฯเลยใช้เกลือเสริมไอโอดีนมาตลอด เพื่อลูกหลานบ้านเราจะฉลาดไม่แพ้ใคร”

นางเวฬุวรรณ ชะบา ครูผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หนองบัวแดง อายุ 39 ปี

ตัวอย่างที่ 4 : องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำเกี๋ยน อ.ภูเพียง จ.น่าน

ส่วนที่ 1: กรอบการดำเนินงาน

วัตถุประสงค์ของโครงการ	เพื่อให้ครัวเรือนในชุมชนใช้เกลือที่ผสมสารไอโอดีนที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน อย่างเพียงพอ
พื้นที่เป้าหมาย	หมู่บ้านในตำบลน้ำเกี๋ยน ทั้ง 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านน้ำเกี๋ยนใต้ บ้านน้ำเกี๋ยนเหนือ บ้านต้นกอก บ้านใหม่พัฒนา บ้านใหม่สันติสุข จำนวน 715 หลังคาเรือน
ระยะเวลาดำเนินงาน	กรกฎาคม 2552 – กันยายน 2553
หน่วยงานที่รับผิดชอบ	อบต. น้ำเกี๋ยน

อบต.น้ำเกี๋ยนแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 หมู่บ้าน 715 หลังคาเรือน

จำนวนประชากร 2,841 คน เป็นชาย 1,412 คน หญิง 1,429 คน

จำนวนประชากรเด็กในตำบล (0-18 ปี) จำนวน 563 คน

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลพื้นฐาน ก่อนการดำเนินงาน (baseline)

ผลของการวัดความรู้และทัศนคติ เกี่ยวกับโรคขาดสารไอโอดีนก่อนกิจกรรม

ประเมินโดยให้แบบสอบถามความรู้เรื่องไอโอดีนของผู้ปกครองที่มาร่วมงานมหกรรมอาหารไอโอดีนและพันธุ์ของลูกกรัก วันที่ 25 กันยายน 2552 พบว่า

- กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 100 มีความรู้ในเรื่องประโยชน์ของไอโอดีน แหล่งอาหารที่ไอโอดีน ผลของการขาดสารไอโอดีน
- กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 17 คิดว่าเมื่อปรุงอาหารให้ลูกรับประทานควรใช้น้ำปลาดีกว่าใช้เกลือที่มีไอโอดีน
- กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 100 เห็นด้วยกับการให้ร้านค้าต้องจำหน่ายเกลือมีไอโอดีนเท่านั้น
- กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 100 เห็นด้วยกับการจัดตั้งกองทุนเกลือไอโอดีนขึ้นที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ข้อมูลพื้นฐาน (baseline) ความครอบคลุมของเกลือไอโอดีนก่อนเริ่มโครงการ

ตัวชี้วัดก่อนเริ่มต้น	จำนวนครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	715	100
ครัวเรือนที่ได้สำรวจคุณภาพเกลือเสริมไอโอดีน	455	63.6
ครัวเรือนที่มีเกลือเสริมไอโอดีนได้คุณภาพ	227	49.8
โรงเรียนและศพด. ในเขตพื้นที่ อปท. ที่ใช้เกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน	2	2
ร้านค้าในเขตพื้นที่ อปท. ที่ขายเกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน	24	24

เก็บข้อมูลทั้ง 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านน้ำเกียนใต้ บ้านน้ำเกียนเหนือ บ้านต้นกอก บ้านใหม่พัฒนา บ้านใหม่สันติสุขเป็นการเก็บข้อมูลจาก ครัวเรือนทั้งหมดในตำบลน้ำเกียน โดยอาสาสมัครสาธารณสุขแต่ละหมู่บ้าน ดำรงเกลือเดือนกันยายน 2552

ส่วนที่ 3 : กิจกรรมที่ดำเนินการ

1. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การใช้เกลือไอโอดีนในครัวเรือนแก่สม.ทุกเพื่อสำรวจการใช้เกลือไอโอดีนในครัวเรือน และจัดทำแผนปฏิบัติการลงสำรวจในแต่ละหมู่บ้าน พร้อมทั้งฝึกการใช้ชุดทดสอบสารไอโอดีนผลการสุ่มสำรวจ ครั้งที่ 1

หมู่บ้าน	ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน(หลังคาเรือน)	ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน(หลังคาเรือน)
น้ำเกียนใต้	58	70
น้ำเกียนเหนือ	12	19
ต้นกอก	46	44
ใหม่พัฒนา	65	56
ใหม่สันติสุข	46	39
รวม	227	228

2. จัดงานมหกรรมส่งเสริมไอโอดีน เพื่อนำเสนอข้อมูล ผลสำรวจการใช้ไอโอดีนในครัวเรือนของตำบลน้ำเกียนและประชาสัมพันธ์ รมรงค์ให้ชุมชนเห็นความสำคัญของสารไอโอดีนในทุกกลุ่มเป้าหมายในตำบล เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องไอโอดีนกับการพัฒนาสติปัญญาของคนน้ำเกียนใต้แก่คณข้อมูลการสำรวจไอโอดีนให้ชุมชนโดยเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบลน้ำเกียนการให้ความรู้เรื่องสารไอโอดีนโดยเจ้าหน้าที่

จากสำนักงาน สาธารณสุขจังหวัดน่าน การให้ความรู้เรื่องฟัน การดูแลฟัน โดยเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยม่วง
ดีด ฝายแก้ว และน้ำแก่น มีเนื้อหาของกิจกรรม ดังนี้

-การจัดตั้งกองทุนเกลือไอโอดีนระดับตำบล มีแนวทางในการจัดตั้งกองทุนเกลือไอโอดีน 2
รูปแบบได้แก่ กองทุนเกลือไอโอดีนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และกองทุนเกลือของอาสาสมัครสาธารณสุขในทุก
หมู่บ้านขยายความรู้ให้แก่ร้านค้าในชุมชนและผู้บริโภคให้ทราบวิธีการใช้เลือกได้แก่ เก็บไว้ในที่มิดชิด ใช้
ภายใน1ปีและไม่ใส่เกลือในขณะที่กำลังปรุงอาหาร ให้ร้านค้าในชุมชนมีจุดทดสอบเกลือให้ผู้บริโภคได้เห็น
ชัดเจน มีป้ายข้อความ ร้านนี้ขายเกลือไอโอดีน ดิดแสดงหน้าร้านค้าที่ขายเกลือไอโอดีน กำหนดให้มี
ประชาสัมพันธ์เสียงตามและที่ประชุมหมู่บ้าน โดยมีผู้นำช่วยกันให้ข้อมูลเกลือไอโอดีนแก่ชาวบ้าน

3. ให้ความรู้แก่หญิงตั้งครรภ์หญิงให้นมบุตร ผู้ปกครองเด็กก่อนวัยเรียนเด็กวัยเรียนมีเนื้อหาของ
กิจกรรม

ประกอบด้วยการให้ความรู้เรื่องการเจริญเติบโตของเด็กโดยการเตรียมความพร้อมตั้งแต่ตั้งครรภ์จนถึงอายุ6
ปีรวมทั้งโภชนาการที่สำคัญสำหรับเด็ก

4. ประชาสัมพันธ์เรื่องไอโอดีนผ่านเวทีประชาคมหรือการประชุมในหมู่บ้านโดยผู้นำชุมชน และอสม.

3.2 การมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆในชุมชน

- อปท. มีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการ จัดประชุมระดมความคิดเห็นในแนวทางดำเนินงาน
โครงการ เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย มีส่วนร่วมในการจัดประชุมให้ความรู้แก่ประชาชน กลุ่มต่างๆ ได้แก่ หญิง
ตั้งครรภ์ ผู้ปกครองเด็กอายุ 0-6 ปีและสำรวจความรู้ผู้ปกครองในการจัดกิจกรรมมหกรรมไอโอดีน พันธุ์
ของลูกรัก

- ครูและโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมไอโอดีนให้ความรู้และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการ
จัดนิทรรศการประกวดในงานมหกรรมส่งเสริมไอโอดีน

-ร้านค้าผู้ปกครองผู้นำชุมชนร่วมเสวนาและสร้างข้อตกลงร่วมในการขับเคลื่อนงานส่งเสริม
ไอโอดีนในตำบลน้ำเกียน

- ชมรมอสม.ตำบลน้ำเกียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลน้ำเกียนจัดตั้งกองทุนเกลือไอโอดีนเพื่อ
รณรงค์ให้ความรู้และจำหน่ายเกลือไอโอดีนให้แก่ผู้ปกครองและประชาชนในตำบลน้ำเกียน

ส่วนที่ 4 : ผลที่ได้รับ

การประเมินผล ความรู้และทัศนคติ หลังจบโครงการ

- ไม่มี

4.2 การประเมินผลความครอบคลุมของเกลือเสริมไอโอดีนหลังเริ่มโครงการ

ตัวชี้วัดก่อนเริ่มต้น	จำนวนครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	715	100
ครัวเรือนที่ได้สำรวจคุณภาพเกลือเสริมไอโอดีน	662	93
ครัวเรือนที่มีเกลือเสริมไอโอดีนได้คุณภาพ	325	49
โรงเรียนและศพด. ในเขตพื้นที่ อปท. ที่ใช้เกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน	2	2
ร้านค้าในพื้นที่ อปท. ที่ขายเกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน	24	2

- เก็บข้อมูลทั้ง 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านน้ำเกียนใต้ บ้านน้ำเกียนเหนือ บ้านต้นกอก บ้านใหม่พัฒนา บ้านใหม่สันติสุข เป็นการเก็บข้อมูลจาก ครัวเรือนทั้งหมดในตำบลน้ำเกียน โดยอาสาสมัครสาธารณสุขแต่ละหมู่บ้าน สํารวจเกลือ เดือนมิถุนายน 2553

4.3 ในแผนประจำปี 2553 ของ อปท.มีโครงการเรื่องโรคขาดสารไอโอดีน

- องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำเกียนตั้งงบประมาณในข้อบัญญัติงบประมาณองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำเกียน ประจำปีงบประมาณ 2553 จำนวน 15,000 บาท สำหรับโครงการส่งเสริมไอโอดีน ประจำปี 2553 โดยมีกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมสำรวจเกลือไอโอดีนโดยอาสาสมัครสาธารณสุข
-กิจกรรมจัดนิทรรศการณรงค์เกลือไอโอดีน ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลน้ำเกียน และประชุมติดตามประเมินการดำเนินโครงการส่งเสริมไอโอดีน

ส่วนที่ 5 : สิ่งที่ได้เรียนรู้

5.1 ปัจจัยความสำเร็จ

- ผู้นำชุมชน สถานีอนามัย โรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและอสม. เห็นถึงความสำคัญของโครงการได้ร่วมประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูล ร่วมกันจัดกิจกรรมของโครงการให้บรรลุผลตามเป้าหมาย
- องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำเกีฮ้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานสนับสนุนงบประมาณและบุคลากร อำนวยความสะดวกในการทำงาน
- ผู้ปกครองร่วมสนับสนุนจัดตั้งกองทุนเกลือไอโอดีนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- ร้านค้าให้ความร่วมมือในการนำเกลือคุณภาพมาจำหน่าย

5.2 อุปสรรคและแนวทางแก้ไข

- อุปสรรคสำคัญในการใช้และบริโภคเกลือไอโอดีนคุณภาพคือวิธีการเก็บเกลือไอโอดีนของชาวบ้าน จากการสำรวจของ อสม.ประจำหมู่บ้านพบว่าเกลือที่ชาวบ้านใช้บริโภคเป็นเกลือไอโอดีน แต่เมื่อมีการสำรวจปริมาณไอโอดีนในเกลือกลับพบว่า ค่าการวัดปริมาณไอโอดีนต่ำกว่า 30ppm ซึ่งทำให้ชาวบ้านไม่ได้รับสารไอโอดีนเมื่อนำมาบริโภค
- แนวทางแก้ไข ได้แก่การให้ความรู้และแนะนำวิธีการเก็บที่ถูกต้องไม่ทำให้สารไอโอดีนเสื่อมสภาพ เช่น การเก็บไว้ในภาชนะทึบแสง ไม่วางไว้ในที่ร้อนหรือชื้นเกินไป และหลังจากนำมาปรุงอาหารแล้วควรปิดฝาภาชนะใส่เกลือให้สนิทและเก็บไว้เรียบร้อย เป็นต้น

5.3 สิ่งที่คิดว่าต้องทำเพิ่มเติมอีก เพื่อให้ทุกครัวเรือนในตำบลใช้เกลือเสริมไอโอดีนที่ได้คุณภาพ

- ดำรงและให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเรื่องการเก็บรักษาเกลือให้มีคุณภาพในระยะยาวประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านซื้อเกลือเสริมไอโอดีนจากกองทุนเกลือไอโอดีนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและกองทุนเกลือของอสม.แต่ละหมู่บ้าน

5.4 โครงการหรือกิจกรรมที่ทำต่อเนื่อง

- โครงการส่งเสริมการบริโภคเกลือไอโอดีน ปี 2553 อบต.น้ำเกียนสนับสนุนงบประมาณกิจกรรม 15,000 บาท จัดกิจกรรมนิทรรศการสัปดาห์ไอโอดีนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดประชุมติดตามผลการดำเนินงานโครงการไอโอดีน ปี 2552-2553 ของอสม.ตำบลน้ำเกียน

ผู้รับผิดชอบโครงการและผู้เขียนรายงาน

นาย ศาสตรา สิ้นันตา ตำแหน่ง นักวิชาการศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำเกียน

โทร 054 684 111

ความคิดเห็นของชุมชน

“โครงการเป็นประโยชน์มากสำหรับผู้เข้าอบรมโดยเฉพาะการเก็บเกลือไอโอดีนและการนำไปใช้ในการการบริโภค และประโยชน์ของเกลือไอโอดีน มีหลายคนใช้เกลือไม่ถูกวิธี เช่น ใส่เกลือในขณะที่น้ำกำลังเดือด ซึ่งจะไม่ได้รับสารไอโอดีน”

นายสมพงษ์ กันทะ อายุ 50 ปี

“เกลือไอโอดีนรับประทานแล้วมีประโยชน์ต่อสุขภาพของคนในตำบลและหมู่บ้านเป็นอย่างมาก เามาปรุงอาหารแล้วดีต่อสุขภาพไม่เกิดโรคคอพอก โรคเอื้อและร่างกายแข็งแรง เด็กจะฉลาด”

นางสุภาพ ใจจันทร์ อายุ 58 ปี

ตัวอย่างที่ 5 : เทศบาลตำบลสามเงา อ.สามเงา จ.ตาก

ส่วนที่ 1: กรอบการดำเนินงานและข้อมูลทั่วไป

วัตถุประสงค์ของโครงการ	● เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขภาวะขาดสารไอโอดีนในชุมชน ● เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนแทนเกลือธรรมดา ● เพื่อควบคุมโรคขาดสารไอโอดีนให้พ้นไป
พื้นที่เป้าหมาย	จำนวนครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลสามเงา จังหวัดตาก
ระยะเวลาดำเนินงาน	ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2552- 30 กันยายน 2553
หน่วยงานที่รับผิดชอบ	กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลสามเงา

จำนวนหมู่บ้านในตำบล แบ่งเป็น 4 หมู่บ้าน คือ

หมู่ที่ 2 ได้แก่ ชุมชนบ้านสามเงา

หมู่ที่ 3 ได้แก่ ชุมชนร่วมใจพัฒนา ชุมชนไต้คลอง และชุมชนไต้ห้วย

หมู่ที่ 4 ได้แก่ ชุมชนท่าพิมาน ชุมชนบ้านห้วย และชุมชนท่าโป่ง

หมู่ที่ 5 ได้แก่ ชุมชนบ้านไต้ร่วมใจสามัคคี ชุมชนสันประปาและชุมชนบ้านเหนือพัฒนา

จำนวนหลังคาเรือนในตำบล

จำนวนหลังคาเรือนในเขตเทศบาลตำบลสามเงา ประจำปี 2552 จำนวน 1,736 ครัวเรือน

จำนวนประชากรในตำบล (ชาย/หญิง)

จำนวนประชากร ชาย จำนวน 2,473 คน

จำนวนประชากร หญิง จำนวน 2,653 คน

รวมทั้งสิ้น จำนวน 5,126 คน

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน อำเภอสามเงา จังหวัดตาก

จำนวนประชากรเด็กในตำบล (0-18 ปี) จำนวน 896 คน

สถานศึกษา ได้แก่ โรงเรียนบ้านท่าปุย โรงเรียนสามเงาวิทยาคม และโรงเรียนชุมชนชลประทาน
รังสรรค์

สถานบริการสาธารณสุข ได้แก่ โรงพยาบาลสามเงา และศูนย์อาสาสมัครสาธารณสุข (สสมช.)

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลพื้นฐาน ก่อนการดำเนินงาน (baseline)

ตัวชี้วัด ก่อน เริ่มโครงการ	จำนวนครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	1,660	100
ครัวเรือนที่ได้สำรวจคุณภาพเกลือเสริมไอโอดีน	377	22.7
ครัวเรือนที่มีการเสริมไอโอดีนได้คุณภาพ	196	52
โรงเรียนและ ศพด. ในเขตพื้นที่ อปท. มีใช้เกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน	3 โรงเรียน 2 ศพด.	100
ร้านค้าในเขตพื้นที่ อปท. ที่ขายเกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน	64 ร้าน	52

หมายเหตุ: ข้อมูลได้จากการสำรวจของ อสม. ในพื้นที่หมู่ 3 หมู่ 4 และหมู่ 5 โดยสุ่มเลือก 20% ของครัวเรือนในหมู่บ้าน เก็บเมื่อ เดือนมิถุนายน 2552 โดยกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลสามเงา

ส่วนที่ 3 : กิจกรรมที่ดำเนินการ

กิจกรรม/โครงการ	วันที่	ผู้ร่วมกิจกรรม	ผู้ดำเนินการ	งบประมาณ
1. โครงการอบรม อสม.เชิงปฏิบัติการฯ	ก.พ.2552	อปท. ครูศูนย์เด็กเล็ก เจ้าหน้าที่ อนามัย ครู เด็ก ร้านค้า ผู้ประกอบการ ผู้สูงอายุ	สำนักงานสาธารณสุข- อำเภอสามเงา และรพ.สามเงา	15,000.-
2. สุ่มตรวจปริมาณไอโอดีนในเกลือบริโภค	มิ.ย.2552		อสม.และ จนท.เทศบาล	3,900.-
3. ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เรื่องไอโอดีน	เดือนละ 1 ครั้ง		โดยเสียงตามสาย ชุมชน และทต.สามเงา	2,000.-
4. มหกรรมรณรงค์ป้องกัน การขาดสารไอโอดีนฯ	21 มิ.ย.2552		สำนักงานสาธารณสุข- อำเภอสามเงา อสม. กลุ่มแม่บ้าน และ รร.	35,000.-
5. จัดตั้งกองทุนเกลือไอโอดีน	มี.ค.2553		ทต.สามเงา และ อสม.	5,000.-
6. อบรมให้ความรู้เรื่องโรคขาดสารไอโอดีน	21 มิ.ย.2553		ทต.สามเงา	10,000.-
รวมเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น				70,900.-

ส่วนที่ 4 : ผลที่ได้รับ

4.1 การประเมินผลด้านความรู้

การประเมินผลจากการซักถามสังเกตพฤติกรรม ผู้ประกอบการร้านค้า แม่บ้าน ประชาชน พบว่ามีความตระหนักและตื่นตัวในการใช้เกลือไอโอดีน หลังทำกิจกรรมทราบผลกระทบการขาดสารไอโอดีน

4.2 การประเมินผลความครอบคลุมของเกลือเสริมไอโอดีน หลัง เริ่มโครงการ

ตัวชี้วัดหลัง เริ่มโครงการ	จำนวนครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	1,736	100
ครัวเรือนที่ได้สำรวจคุณภาพเกลือเสริมไอโอดีน	1,500	90
ครัวเรือนที่มีการเสริมไอโอดีนได้คุณภาพ	196	52
โรงเรียนและ ศพด. ในเขตพื้นที่ อปท. มีใช้เกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน	3 โรงเรียน 2 ศพด.	100
ร้านค้าในเขตพื้นที่ อปท. ที่ขายเกลือเสริมไอโอดีนที่ได้มาตรฐาน	64 ร้าน	80

หมายเหตุ: ข้อมูลได้จากการสำรวจของ อสม. ในพื้นที่ หมู่ 3 หมู่ 4 และหมู่ 5 เก็บเมื่อ 24 มิถุนายน 2553 โดยกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลสามเงา และรพ.สามเงา

ส่วนที่ 5 : สิ่งที่ได้เรียนรู้

5.1 ปัจจัยความสำเร็จ

1. ความชัดเจนของปัญหา
2. การกำหนดนโยบาย
3. ร่วมมือของชุมชน พลังทางสังคม

5.2 อุปสรรคและแนวทางการแก้ไข

1. การกำหนดงบประมาณ
2. ความเชื่อและทัศนคติ
3. บุคลากรหลัก

5.3 สิ่งที่คาดว่าจะต้องทำเพิ่มเติมอีก เพื่อให้ทุกครัวเรือนในตำบลใช้เกลือเสริมไอโอดีนที่ได้คุณภาพ

1. ชุมชนต้นแบบบริโภคเกลือเสริมไอโอดีน 100% 1 ชุมชน
2. มีการตรวจสอบคุณภาพเกลือทุก 6 เดือน

5.4 โครงการหรือกิจกรรมที่ทำต่อเนื่อง

1. ประชาสัมพันธ์การบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนอย่างต่อเนื่อง
2. การตรวจคุณภาพเกลืออย่างสม่ำเสมอปีละ 2 ครั้ง (พ.ค.-มิ.ย.) และ (ธ.ค.-ม.ค.)
3. เพิ่มจำนวนชุมชนต้นแบบ

ผู้เขียนรายงานและรับผิดชอบโครงการ

สำนักงานเทศบาลตำบลสามเงา อ.สามเงา จ.ตาก โดย

1. นางทวิวรรณ สนกง	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข ระดับ 7
2. นางศรีพันธ์ คำสุวรรณ	ตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายบริหารงานสาธารณสุข
3. นางรุ่งดารา มุลงาม	ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ธุรการ
4. นางสาวนุชสุภา พัดทอง	ตำแหน่ง พนักงานจ้างทั่วไป

โทรสาร 055-800606 หมายเลขโทรศัพท์ 055-800627